

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

ЗАСЛУЦЬКИЙ Михайло Петрович

**Власний капітал у фінансовій діяльності
підприємства: механізм формування та
ефективного використання / Equity in the financial
activities of an enterprise: the mechanism of
formation and effective use**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньо-професійна програма - Фінансовий менеджмент

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМм-21
М. П. Заслуцький

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, О. Р. Квасовський

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **О. В. Кнейслер**

ТЕРНОПІЛЬ - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність та функції власного капіталу підприємства.....	6
1.2. Джерела формування власного капіталу підприємства.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	15
2.1. Аналіз структури та динаміки власного капіталу підприємства.....	15
2.2. Оцінка ефективності використання власного капіталу.....	21
2.3. Діагностика фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в контексті управління власним капіталом.....	26
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
3.1. Моделювання оптимальної структури капіталу підприємства.....	38
3.2. Розробка стратегії управління власним капіталом підприємства.....	42
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

В умовах сучасного економічного розвитку України, особливо в контексті воєнного стану та євроінтеграційних процесів, питання ефективного управління власним капіталом підприємств набуває особливої актуальності. Власний капітал є фундаментальною основою фінансової стійкості будь-якого підприємства та ключовим фактором його конкурентоспроможності на ринку.

Для фізичних осіб-підприємців, які становлять значну частку українського бізнесу, раціональне формування та використання власного капіталу стає критично важливим завданням, яке безпосередньо впливає на їхню здатність адаптуватися до мінливих умов ведення бізнесу. Особливості формування власного капіталу ФОП відрізняються від корпоративних структур своєю простотою та гнучкістю, проте вимагають не менш ретельного підходу до управління.

Сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією економіки, необхідністю впровадження ESG-стандартів, а також специфічними ризиками воєнного часу, вимагають перегляду традиційних підходів до управління власним капіталом та розробки адаптованих методик його оптимізації. Недостатність наукових досліджень щодо особливостей управління власним капіталом малих підприємств в умовах економічної нестабільності, а також потреба у практичних рекомендаціях для підприємців обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Мета дослідження – розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення механізмів формування та ефективного використання власного капіталу підприємства в сучасних економічних умовах.

Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи формування власного капіталу підприємства, його економічну сутність, функції та джерела формування;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу в Україні з урахуванням сучасних змін у законодавстві;

- здійснити комплексний аналіз структури та динаміки власного капіталу підприємства;
- оцінити ефективність використання власного капіталу підприємства та провести діагностику фінансової стійкості;
- розробити модель оптимальної структури капіталу для досліджуваного підприємства;
- запропонувати стратегію управління власним капіталом та визначити шляхи підвищення ефективності його використання.

Об'єкт дослідження – процеси формування, обліку та використання власного капіталу підприємства.

Предмет дослідження – механізми формування та ефективного використання власного капіталу суб'єкта господарювання в контексті сучасних викликів української економіки.

Дослідження базується на сучасній науковій літературі, нормативно-правових актах України, міжнародних стандартах фінансової звітності та практичних даних діяльності ФОП «Корона» за 2023-2024 роки.

Наукова новизна дослідження полягає в: удосконаленні теоретичних положень щодо функцій власного капіталу підприємства з урахуванням сучасних трендів цифровізації та ESG-відповідності; розробці адаптованої методики оцінки ефективності використання власного капіталу з врахуванням воєнних та кіберризиків; обґрунтуванні системи ключових показників ефективності (KPI) управління власним капіталом для малих підприємств; розробці комплексної стратегії управління власним капіталом, що інтегрує традиційні фінансові підходи з вимогами сучасного ризик-менеджменту.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання: підприємцями для оптимізації структури та підвищення ефективності використання власного капіталу; фінансовими консультантами при розробці стратегій управління капіталом для малих підприємств; науковцями та викладачами у навчальному процесі з дисциплін фінансового менеджменту; органами державного управління при розробці програм підтримки малого бізнесу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження апробовані на наукових конференціях: II Всеукраїнська науково-практична конференція «Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки» (06.06.2025 р., м. Свалява) та IX Міжнародна науково-практична конференція «Global trends in science and education» (22-24.09.2025 року у м. Київ). За результатами досліджень підготовлено наукові публікації, що розкривають теоретичні та практичні аспекти управління власним капіталом в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та функції власного капіталу підприємства

Власний капітал підприємства є частиною активів підприємства, що залишається після вирахування всіх зобов'язань. Це фінансові ресурси, які належать власникам (акціонерам, засновникам) підприємства і не підлягають поверненню кредиторам. Власний капітал формується за рахунок внесків засновників, нерозподіленого прибутку, додаткового капіталу та інших джерел. На відміну від позикового капіталу, він не має фіксованого терміну повернення і не передбачає обов'язкових виплат відсотків.

Створення підприємницької діяльності передбачає формування власної фінансової бази, основою якої є власний капітал. Власний капітал становить ключовий індикатор, який демонструє потенційні можливості підприємства для ефективного функціонування та стабільного розвитку.

Важливість власного капіталу визначається його багатогранною роллю: він є фундаментальним фактором виробництва, забезпечує фінансову самостійність підприємства, представляє фінансові ресурси, що генерують прибуток, служить основним джерелом формування добробуту власників та є ключовим критерієм визначення ринкової вартості підприємства.

Згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, власний капітал визначається як частина активів підприємства, яка залишається після відрахування всіх зобов'язань. Іншими словами, власний капітал відображає ту частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок вкладень власників або засновників та власних фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні підприємства.

Економічна сутність власного капіталу полягає в тому, що він виступає основою для здійснення підприємницької діяльності, забезпечує фінансову стійкість підприємства та слугує гарантією для кредиторів. Розуміння

економічної сутності власного капіталу як багатогранної категорії потребує детального розгляду механізмів його впливу на діяльність підприємства. Економічна сутність реалізується через конкретні функції, які власний капітал виконує в процесі функціонування господарюючого суб'єкта.

Кожна складова економічної сутності знаходить своє практичне втілення через відповідні функції: основа підприємницької діяльності проявляється через функції заснування та фінансування; забезпечення фінансової стійкості - через захисну та регулятивну функції; гарантії для кредиторів - через функцію забезпечення відповідальності та гарантій. Таким чином, аналіз функцій власного капіталу дозволяє глибше зрозуміти, яким саме чином реалізується його економічна сутність у практичній діяльності підприємства. Власний капітал відображає частку активів підприємства, що фінансується за рахунок коштів власників та накопичених підприємством ресурсів. У період трансформації української економіки та євроінтеграційних процесів питання ефективного управління власним капіталом набуло особливої актуальності [33, с. 156].

Сучасні підприємства працюють в умовах ринкової економіки, де мобілізація ресурсів через залучення інвестицій в обмін на корпоративні права є одним з ключових механізмів фінансування. Особливо це стало важливим в контексті цифрової трансформації бізнесу, потреби у фінансуванні інноваційних проєктів, необхідності відповідності міжнародним стандартам звітності (МСФЗ) та залучення іноземних інвесторів [34, с. 201].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9], «власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, що показує перевищення балансової вартості активів над зобов'язаннями» [9]. Основними складовими власного капіталу є:

1. Статутний капітал – зафіксована в установчих документах вартість внесків власників підприємства згідно з вимогами Закону України «Про акціонерні товариства» [6] та Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7].

2. Додатковий капітал – включає емісійний дохід, вартість безоплатно отриманих активів, результати переоцінки необоротних активів відповідно до вимог МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби» [15].

3. Резервний капітал – кошти, відкладені для покриття можливих збитків, формування якого регулюється статутними документами підприємства [18, с. 134].

4. Нерозподілений прибуток – це «реінвестована у підприємство частина прибутку після сплати всіх податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України» [4].

Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства та основою для визначення його фінансової незалежності, фінансової стійкості та стабільності. Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами. Сума статутного капіталу, а також рішення про його збільшення або зменшення мають бути зареєстровані у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Сутність власного капіталу підприємства проявляється через його функції. Аналіз наукових праць [18, с. 167; 20, с. 89; 23, с. 234] дозволяє виокремити такі основні функції (рис. 1.1.).

Представлена схема відображає системний підхід до розуміння функцій власного капіталу підприємства, де центральний елемент «власний капітал» об'єднує вісім ключових функцій, що демонструють багатогранність цієї економічної категорії.

Стартова функція та функція масштабування у власному капіталі забезпечує фінансову основу для запуску бізнесу та його масштабування, що особливо важливо для стартапів та ІТ-компаній в умовах цифрової економіки. Функція фінансової стабільності та довіри у власному капіталі проявляється як індикатор фінансової стійкості та кредитоспроможності, що особливо важливо для отримання банківського фінансування згідно з вимогами НБУ та роботи з

міжнародними партнерами. Захисна функція та функція антикризового управління у власному капіталі полягає у створенні «подушки безпеки» для покриття збитків, що особливо актуально в умовах економічної нестабільності та воєнного стану.

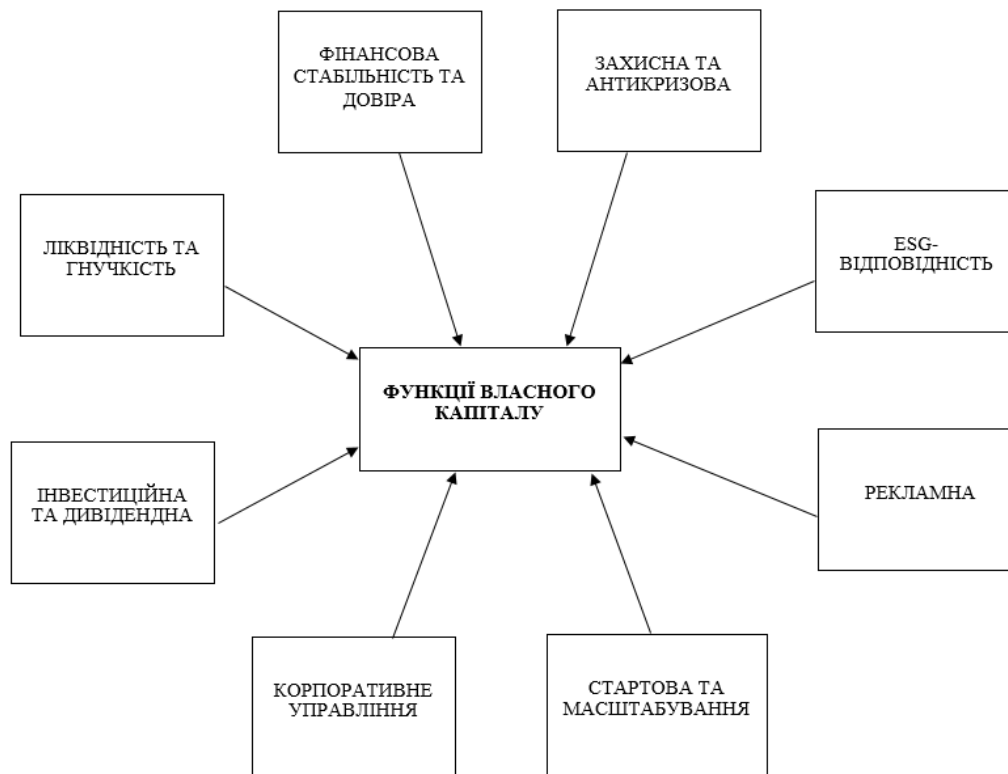

Рис. 1.1. Функції власного капіталу підприємства

Функція ліквідності та гнучкості фінансування у власному капіталі забезпечує можливість швидкого реагування на ринкові зміни та фінансування нових можливостей без залежності від зовнішніх кредиторів. Інвестиційна функція та функція дивідендної політики у власному капіталі визначає можливості розподілу прибутку між реінвестуванням у розвиток та виплатою дивідендів власникам відповідно до корпоративної стратегії [25, с. 267].

Функція корпоративного управління у власному капіталі виражається через структуру, що визначає розподіл контролю та права участі в управлінні підприємством згідно з принципами корпоративного управління. Функція ESG-відповідності та сталого розвитку у власному капіталі набуває значення в контексті того, що сучасні інвестори все більше уваги приділяють екологічним, соціальним та управлінським аспектам (ESG), що впливає на оцінку власного

капіталу. Рекламна (репрезентативна) функція у власному капіталі проявляється через те, що солідний статутний капітал створює підґрунтя для довіри до підприємства з боку інвесторів, постачальників, споживачів та персоналу [28].

Систематизація функцій статутного капіталу та цілей його зміни представлена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Функції статутного капіталу та цілі його зміни

Функції статутного капіталу	Цілі збільшення	Цілі зменшення
Стартова та масштабування	Запуск нових бізнес-ліній, цифрова трансформація, вихід на нові ринки	Оптимізація структури капіталу, фокусування на core-бізнесі
Фінансова стабільність та довіра	Підвищення кредитного рейтингу, залучення міжнародних інвесторів, відповідність банківським вимогам	Підвищення рентабельності капіталу (ROE)
Захисна та антикризова	Створення резервів для непередбачених витрат, забезпечення фінансової стійкості в кризових умовах	Оптимізація податкового навантаження
Ліквідність та гнучкість	Забезпечення фінансової гнучкості, можливість швидких інвестицій в інновації	Повернення капіталу акціонерам через зменшення статутного капіталу
Інвестиційна база	Фінансування НДДКР, модернізація обладнання, ESG-ініціативи	Консолідація власності, концентрація контролю
Корпоративне управління	Залучення стратегічних інвесторів, IPO, підготовка до виходу на біржу	«Buyback» програми, вихід міноритарних акціонерів
ESG-відповідність	Фінансування проектів сталого розвитку, відповідність міжнародним стандартам	Реструктуризація бізнесу, вихід з неетичних активів
Рекламна	Модернізація чи розширення виробництва, підвищення іміджу компанії	Вирішення конфліктів між власниками

Джерело: складено автором на основі [19; 22; 24; 28]

Сучасні тенденції в управлінні власним капіталом включають [23, с. 78]:

1. Гібридне фінансування – поєднання власного та позичкового капіталу через інноваційні фінансові інструменти.
2. Венчурне фінансування – для технологічних стартапів та інноваційних проектів.
3. Краудфандинг та альтернативні джерела – використання цифрових платформ для залучення капіталу.

4. ESG-інвестування – врахування факторів сталого розвитку при формуванні структури капіталу.

Абсолютна та відносна величини власного капіталу підприємства у сучасних умовах залежать не лише від фінансових можливостей, а й від стратегічних цілей, галузевої специфіки, стадії життєвого циклу підприємства та вимог стейкхолдерів до ESG-показників [28, с. 189].

Таким чином, власний капітал відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості та розвитку підприємства в умовах сучасної ринкової економіки.

1.2. Джерела формування власного капіталу підприємства

Власний капітал підприємства являє собою сукупність фінансових ресурсів, що належать суб'єкту господарювання на правах власності і слугують основою для здійснення підприємницької діяльності. Формування власного капіталу відбувається за рахунок різноманітних джерел, які можна класифікувати за походженням на внутрішні та зовнішні [23, с. 267].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [9], власний капітал включає «zareєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал та вилучений капітал» [9].

Внутрішні джерела формування власного капіталу відіграють ключову роль у забезпеченні самофінансування підприємства. Реінвестований прибуток є найважливішим внутрішнім джерелом зростання власного капіталу, оскільки відображає здатність підприємства генерувати прибуток та ефективно його використовувати для розвитку. Частина чистого прибутку, що не розподіляється між власниками у вигляді дивідендів, залишається для фінансування розвитку, модернізації виробництва, цифрової трансформації та створення резервів (табл. 1.2).

Амортизаційні відрахування забезпечують відтворення основних засобів та нематеріальних активів, акумулюючись для майбутнього оновлення

матеріально-технічної бази підприємства. Хоча амортизація безпосередньо не збільшує розмір власного капіталу, вона сприяє збереженню його реальної вартості шляхом відтворення зношених активів. Додаткові внутрішні резерви формуються за рахунок оптимізації витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, реалізації надлишкового майна та створення цільових фондів. В умовах цифровізації особливого значення набуває оптимізація бізнес-процесів через впровадження інноваційних технологій.

Таблиця 1.2

Джерела формування власного капіталу підприємства

Тип джерела	Назва джерела	Характеристика	Механізм формування
ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА	Реінвестований прибуток	Найважливіше внутрішнє джерело зростання власного капіталу	Частина чистого прибутку, що не розподіляється між власниками у вигляді дивідендів, а залишається для фінансування розвитку, модернізації виробництва, поповнення оборотних коштів та створення резервів
	Амортизаційні відрахування	Забезпечують відтворення основних засобів та нематеріальних активів	Акумулюються для майбутнього оновлення матеріально-технічної бази підприємства (опосередковано впливають на власний капітал)
	Додаткові внутрішні резерви	Формуються за рахунок оптимізації внутрішніх процесів	Оптимізація витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, реалізація надлишкового майна, створення цільових фондів
ЗОВНІШНІ ДЖЕРЕЛА	Статутний капітал	Первинне джерело власного капіталу при створенні підприємства	Внески засновників/учасників згідно з Законами України «Про акціонерні товариства» та «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
	Додатковий вкладений капітал	Додаткові внески власників понад статутний капітал	Кошти, отримані понад номінальну вартість акцій при їх розміщенні, та інші внески власників відповідно до МСФЗ (IAS) 32
	Капітал у дооцінках	Результат переоцінки активів підприємства	Переоцінка основних засобів і нематеріальних активів згідно з МСФЗ (IAS) 16 у зв'язку зі зміною їх справедливої вартості
	Безоплатно отримані активи	Безкоштовна фінансова підтримка	Надходження від державних органів, міжнародних організацій, благодійних фондів у рамках програм підтримки бізнесу та ESG-ініціатив

Джерело: складено автором на основі [1-17]

Зовнішні джерела формування власного капіталу включають статутний капітал як первинне джерело власного капіталу при створенні підприємства. Формування статутного капіталу здійснюється через внески засновників/учасників відповідно до вимог Законів України «Про акціонерні товариства» [6] та «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7].

Додатковий вкладений капітал формується за рахунок коштів, отриманих понад номінальну вартість акцій при їх розміщенні, та інших внесків власників відповідно до МСФЗ (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання» [16]. Особливого значення цей вид капіталу набуває при проведенні IPO та залученні стратегічних інвесторів.

Капітал у дооцінках формується внаслідок переоцінки основних засобів і нематеріальних активів згідно з МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби» [15] у зв'язку зі зміною їх справедливої вартості. В умовах інфляції та зміни ринкових цін цей вид капіталу може суттєво впливати на загальний розмір власного капіталу.

Безоплатно отримані активи включають надходження від державних органів, міжнародних організацій, благодійних фондів у рамках програм підтримки бізнесу та ESG-ініціатив. В сучасних умовах особливої актуальності набувають гранти та субсидії на розвиток інноваційних технологій та проектів сталого розвитку. Чинники, що впливають на формування власного капіталу, включають рентабельність діяльності підприємства, галузеву специфіку та стадію життєвого циклу, кон'юнктуру фінансових ринків, податкове законодавство України, інвестиційну привабливість підприємства та стратегічні цілі розвитку. Аналіз структури зовнішніх джерел показує, що провідним зовнішнім джерелом власного капіталу є залучення додаткового пайового або акціонерного капіталу, яке становить основу зовнішнього фінансування власними коштами. Це відбувається шляхом внесків засновників у статутний фонд або шляхом додаткової емісії та реалізації акцій на первинному чи вторинному ринках цінних паперів.

Статутний капітал є найбільш стабільною частиною власного капіталу, оскільки його розмір визначається установчими документами та може

змінюватися лише за особливою процедурою, передбаченою чинним законодавством України. Допоміжними зовнішніми джерелами є безоплатна фінансова допомога, яка займає другорядне місце серед зовнішніх джерел формування власного капіталу та надається, як правило, окремим підприємствам стратегічного значення або в рамках державних програм підтримки. Безоплатно передані матеріальні та нематеріальні активи також можуть сприяти збільшенню власного капіталу, але їхня роль менш значуща порівняно з внесками засновників чи акціонерів [29].

В умовах сучасної економіки особливого значення набувають інноваційні механізми формування власного капіталу, такі як краудфандинг, венчурне фінансування, залучення коштів через цифрові платформи та ESG-інвестування. Ці механізми дозволяють підприємствам диверсифікувати джерела фінансування та залучати капітал від широкого кола інвесторів. Рациональне використання різноманітних джерел формування власного капіталу є ключовим фактором забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. Розуміння ієрархії джерел власного капіталу є критично важливим для менеджменту підприємства при розробці стратегій фінансування та планування оптимальної структури капіталу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз структури та динаміки власного капіталу

Аналіз структури та динаміки власного капіталу є одним з ключових етапів фінансової діагностики підприємства, що дозволяє оцінити ефективність управління власними фінансовими ресурсами, визначити тенденції їх формування та використання. Для фізичних осіб-підприємців, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, особливості формування та обліку власного капіталу мають свою специфіку, зумовлену правовим статусом такого суб'єкта господарювання.

Фізична особа-підприємець як суб'єкт господарської діяльності характеризується спрощеною структурою капіталу порівняно з господарськими товариствами. Власний капітал ФОП включає [36]:

- внески засновника – первинні фінансові та матеріальні внески фізичної особи для започаткування підприємницької діяльності;
- реінвестований прибуток – частина отриманого прибутку, яка залишається у підприємстві для фінансування його розвитку;
- додатковий внесений капітал – додаткові особисті кошти підприємця, внесені в процесі діяльності;
- капітал у дооцінках – результат переоцінки основних засобів відповідно до законодавства;
- нерозподілений прибуток – накопичений фінансовий результат діяльності.

Аналіз руху власного капіталу ФОП проводиться з метою визначення впливу на його склад, розмір і структуру наступних факторів:

- коригувань залишків власного капіталу на початок періоду;
- переоцінки активів;
- розподілу прибутку на особисті потреби підприємця;

- додаткових внесків підприємця;
- вилучення капіталу для особистих потреб;
- інших змін, пов'язаних зі специфікою діяльності ФОП.

Для проведення комплексного аналізу структури та динаміки власного капіталу ФОП «Корона» використовувались дані фінансової звітності підприємця за 2023-2024 роки. Основним джерелом інформації слугував спрощений баланс ФОП, складений відповідно до вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»[12]. Аналіз проводився на основі порівняння показників власного капіталу станом на 31 грудня 2023 року (початок аналізованого періоду) та 31 грудня 2024 року (кінець аналізованого періоду) (табл. 2.1). Використання даних за два роки дає змогу виявити тенденції розвитку та оцінити ефективність управління власним капіталом.

Таблиця 2.1

Дані фінансової звітності про власний капітал ФОП «Корона» (тис. грн.)

Показник	Код рядка	На початок року (31.12.2023)	На кінець року (31.12.2024)
Внески засновника	4010	150,0	150,0
Реінвестований прибуток	4020	280,0	315,0
Додатково внесений капітал	4030	120,0	180,0
Капітал у дооцінках	4040	48,0	44,0
Резервний капітал	4050	0,0	0,0
Нерозподілений прибуток поточного року	4060	0,0	0,0
Непокритий збиток	4070	0,0	0,0
РАЗОМ власний капітал	4000	598,0	689,0

Джерело: фінансова звітність ФОП «Корона» за 2024 рік

На основі вихідних даних фінансової звітності здійснено детальний розрахунок усіх аналітичних показників з використанням наведених вище формул. Розрахунки проводились послідовно для кожного компонента власного капіталу з метою забезпечення точності та можливості верифікації результатів.

Проведені розрахунки дозволяють сформувати комплексну картину змін власного капіталу ФОП «Корона» протягом аналізованого періоду. Для систематизації всіх отриманих результатів та забезпечення зручності їх

інтерпретації складено підсумкову аналітичну таблицю 2.2, яка об'єднує всі ключові показники динаміки та структури власного капіталу.

Таблиця 2.2

Аналітичні розрахунки власного капіталу ФОП «Корона»

Показник	Розрахунок абсолютного відхилення	Розрахунок темпу росту	Розрахунок питомої ваги початок року	Розрахунок питомої ваги кінець року
Внески засновника	150,0 - 150,0 = 0,0	$(150,0/150,0) \times 100 = 100,0\%$	$(150,0/598,0) \times 100 = 25,1\%$	$(150,0/689,0) \times 100 = 21,8\%$
Реінвестований прибуток	315,0 - 280,0 = +35,0	$(315,0/280,0) \times 100 = 112,5\%$	$(280,0/598,0) \times 100 = 46,8\%$	$(315,0/689,0) \times 100 = 45,7\%$
Додатково внесений капітал	180,0 - 120,0 = +60,0	$(180,0/120,0) \times 100 = 150,0\%$	$(120,0/598,0) \times 100 = 20,1\%$	$(180,0/689,0) \times 100 = 26,1\%$
Капітал у дооцінках	44,0 - 48,0 = -4,0	$(44,0/48,0) \times 100 = 91,7\%$	$(48,0/598,0) \times 100 = 8,0\%$	$(44,0/689,0) \times 100 = 6,4\%$
РАЗОМ власний капітал	689,0 - 598,0 = +91,0	$(689,0/598,0) \times 100 = 115,2\%$	100,0%	100,0%

Узагальнені результати аналізу дозволяють здійснити комплексну оцінку стану та динаміки власного капіталу ФОП «Корона». Інтерпретація отриманих даних здійснюється з урахуванням специфіки діяльності фізичної особи-підприємця та сучасних тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні.

Таблиця 2.3

Комплексний аналіз структури і динаміки власного капіталу ФОП

«Корона» (тис. грн.)

Показник	На початок року	У % до підсумку	На кінець року	У % до підсумку	Абсолютне відхилення	Темп росту, %	Темп приросту, %	Зміна питомої ваги, п.п.	Вплив на загальну зміну, %
Внески засновника	150,0	25,1	150,0	21,8	0,0	100,0	0,0	-3,3	0,0
Реінвестований прибуток	280,0	46,8	315,0	45,7	+35,0	112,5	+12,5	-1,1	38,5
Додатково внесений капітал	120,0	20,1	180,0	26,1	+60,0	150,0	+50,0	+6,0	65,9
Капітал у дооцінках	48,0	8,0	44,0	6,4	-4,0	91,7	-8,3	-1,6	-4,4
РАЗОМ власний капітал	598,0	100,0	689,0	100,0	+91,0	115,2	+15,2	0,0	100,0

Джерело: розрахунки автора на основі фінансової звітності ФОП «Корона»

Власний капітал ФОП «Корона» протягом аналізованого періоду демонструє позитивну динаміку, збільшившись на 91,0 тис. грн. або на 15,2% (з 598,0 до 689,0 тис. грн.). Це свідчить про ефективність управління власними фінансовими ресурсами та здатність підприємця генерувати і акумулювати кошти для розвитку бізнесу (рис. 2.1-2.2).

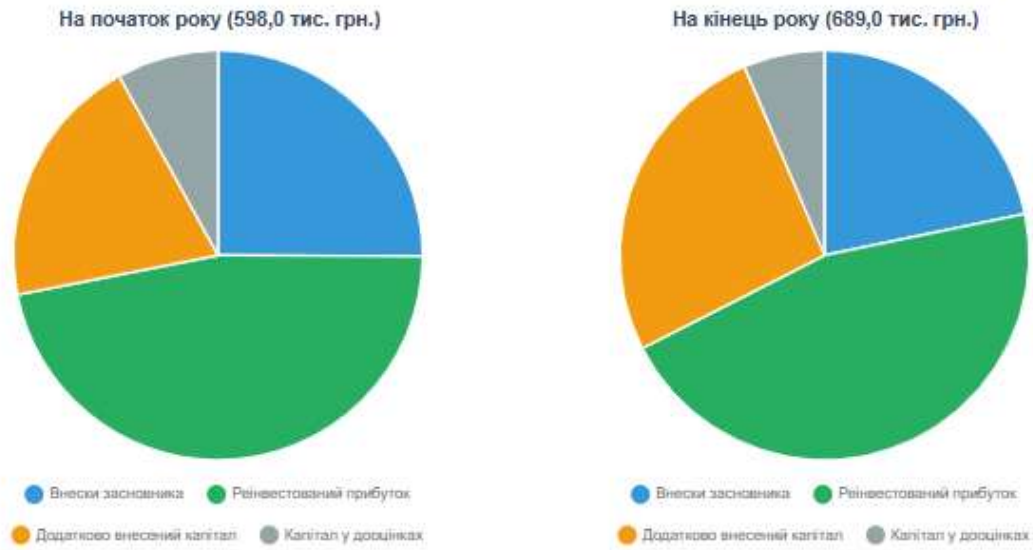

Рис. 2.1. Структура власного капіталу ФОП «Корона» у 2024 році

Внески засновника залишилися незмінними на рівні 150,0 тис. грн., що становить 21,8% загального обсягу власного капіталу на кінець року (проти 25,1% на початок року). Зниження питомої ваги цього компонента є природним процесом, що відображає розвиток підприємства та зростання інших складових власного капіталу.

Реінвестований прибуток збільшився на 35,0 тис. грн. (12,5%), що демонструє здатність ФОП генерувати прибуток та ефективно його використовувати для фінансування розвитку бізнесу. Частка цього компонента дещо знизилася з 46,8% до 45,7%, проте залишається найбільшою складовою власного капіталу.

Додатково внесений капітал показав найбільш динамічне зростання – на 60,0 тис. грн. або на 50,0%, збільшившись зі 120,0 до 180,0 тис. грн. Питома вага цього компонента зросла з 20,1% до 26,1%, що свідчить про активну участь підприємця у фінансуванні розвитку бізнесу власними коштами.

Рис. 2.2. Факторний аналіз змін власного капіталу ФОП «Корона» за 2024 рік

Капітал у дооцінках зменшився на 4,0 тис. грн. (8,3%) через амортизацію раніше дооцінених основних засобів. Його частка у загальній структурі скоротилася з 8,0% до 6,4%.

Структура власного капіталу ФОП «Корона» характеризується збалансованістю та раціональністю:

1. Стабільність основи: внески засновника формують стабільну основу капіталу (21,8%).

2. Самофінансування: реінвестований прибуток становить найбільшу частку (45,7%), що свідчить про успішну операційну діяльність.

3. Активність власника: значне зростання додатково внесеного капіталу (26,1%) демонструє зацікавленість підприємця в розвитку бізнесу.

Зростання власного капіталу на 91,0 тис. грн. зумовлене наступними факторами (рис. 2.2): реінвестування прибутку: +35,0 тис. грн. (38,5% загального приросту); додаткові внески підприємця: +60,0 тис. грн. (65,9% загального приросту); зменшення капіталу в дооцінках: -4,0 тис. грн. (-4,4% загального приросту).

Проведений аналіз структури та динаміки власного капіталу ФОП «Корона» свідчить про позитивні тенденції розвитку підприємницької діяльності. Власний капітал збільшився на 91,0 тис. грн. або на 15,2%, що демонструє ефективність фінансового управління та здатність генерувати додаткову вартість. Найбільший вплив на зростання мав додатково внесений капітал (+60,0 тис. грн.), що становить 65,9% загального приросту та свідчить про активну інвестиційну позицію підприємця. Реінвестований прибуток зріс на 35,0 тис. грн. (12,5%), залишаючись найбільшою складовою власного капіталу (45,7%) та підтверджуючи здатність до самофінансування розвитку.

Структура власного капіталу характеризується збалансованістю між різними джерелами формування, що забезпечує фінансову стійкість діяльності. Зменшення капіталу в дооцінках на 4,0 тис. грн. є природним процесом амортизації, який не впливає критично на загальну фінансову позицію. Факторний аналіз показав раціональний розподіл джерел зростання між власними інвестиціями підприємця та реінвестуванням операційних результатів. Темпи зростання окремих компонентів відображають виважену політику управління капіталом та готовність до інвестування в розвиток бізнесу.

Виявлені тенденції створюють сприятливі передумови для подальшого нарощування конкурентних переваг та розширення масштабів діяльності. Загалом, управління власним капіталом ФОП «Корона» можна

охарактеризувати як ефективне та орієнтоване на довгострокову фінансову стабільність.

Таким чином, рух власного капіталу ФОП «Корона» характеризується як раціональний та ефективний, забезпечуючи стабільну основу для подальшого розвитку підприємницької діяльності.

2.2. Оцінка ефективності використання власного капіталу

Оцінка ефективності використання власного капіталу є важливим етапом фінансового аналізу, що дозволяє визначити результативність управління власними фінансовими ресурсами підприємства. Для фізичних осіб-підприємців дана оцінка має особливе значення, оскільки ефективність використання власного капіталу безпосередньо впливає на рентабельність вкладених коштів та можливості подальшого розвитку бізнесу. Ефективність використання власного капіталу характеризується системою відносних показників, що відображають віддачу від інвестованих власних коштів та швидкість їх обороту.

Аналіз ефективності власного капіталу базується на трьох основних групах показників, кожна з яких розкриває певний аспект результативності управління фінансовими ресурсами. Показники рентабельності демонструють здатність генерувати прибуток від вкладеного капіталу, показники оборотності характеризують інтенсивність використання коштів, а показники капіталовіддачі відображають ефективність трансформації капіталу у дохід. Комплексне застосування цих груп показників дозволяє отримати всебічну оцінку ефективності фінансового управління та виявити резерви підвищення результативності діяльності.

Рентабельність власного капіталу є найважливішим індикатором ефективності використання власних фінансових ресурсів, що показує, скільки прибутку генерує кожна гривня вкладеного власного капіталу. Ця група показників дозволяє оцінити привабливість інвестування в підприємство для власників та порівняти результативність з альтернативними варіантами

розміщення капіталу. Основними групами показників є: рентабельність власного капіталу (ROE – Return on Equity), рентабельність власного капіталу за EBITDA:

Показники оборотності власного капіталу характеризують «інтенсивність використання власних фінансових ресурсів у операційній діяльності та відображають здатність підприємства генерувати доходи від вкладеного капіталу. Ці показники дають змогу оцінити швидкість обороту власного капіталу та ефективність його залучення в господарський процес» [25].

Проведення оцінки ефективності використання власного капіталу в сучасних умовах функціонування українських підприємств потребує врахування специфічних факторів, пов'язаних з воєнним станом та цифровою трансформацією. Повномасштабна війна кардинально змінила умови ведення бізнесу, створивши нові ризики та вимагаючи адаптації традиційних методів фінансового аналізу.

Війна кардинально змінила умови функціонування підприємств, створивши специфічні ризики, які традиційні моделі фінансового аналізу не враховували. Воєнні ризики вимагають формування додаткових резервів на відшкодування можливих збитків від військових дій, що суттєво впливає на структуру власного капіталу та показники його ефективності. Підвищена волатильність фінансових результатів через непередбачуваність втрат ускладнює прогнозування та планування, роблячи традиційні методи оцінки менш релевантними. Зміна структури активів внаслідок руйнування, евакуації або консервації основних засобів вимагає перегляду підходів до розрахунку показників капіталовіддачі та рентабельності.

Кіберризики та процеси цифровізації створюють додаткові виклики для оцінки ефективності капіталу, оскільки потребують значних інвестицій у захист інформаційних систем. Необхідність врахування вартості цифрових активів при розрахунку показників ефективності вимагає адаптації методології аналізу до сучасних реалій. Регуляторні зміни, включаючи особливості податкових пільг воєнного часу та валютного регулювання, впливають на фінансові результати та структуру капіталу. Валютні коливання створюють додаткову

невизначеність при оцінці активів і капіталу, особливо для підприємств з валютними операціями.

Адаптована модель оцінки ефективності повинна включати коригування на ризик-фактори воєнного часу та враховувати специфіку функціонування бізнесу в екстремальних умовах. Модифікована формула рентабельності власного капіталу має інтегрувати резерви на воєнні та кіберризики, вартість цифрових активів та втрати від воєнних дій для забезпечення адекватної оцінки ефективності в сучасних умовах.

Для проведення комплексної оцінки ефективності використання власного капіталу ФОП «Корона» необхідна система показників, що характеризують як фінансові результати діяльності, так і стан капіталу підприємця. Інформаційною базою дослідження слугують дані фінансової звітності за 2023-2024 роки, включаючи баланс, звіт про фінансові результати та додаткову інформацію про господарську діяльність.

Розрахунок показників ефективності потребує використання як абсолютних показників (власний капітал, прибуток, виручка), так і середніх величин за період, що забезпечує більшу точність аналізу та коректність порівнянь. Особливу увагу приділено обґрунтованості вихідних даних та їх відповідності принципам бухгалтерського обліку (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Інформаційна база для оцінки ефективності використання власного капіталу ФОП «Корона» (тис. грн.)

Показник	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення
Власний капітал на початок року	545,0	598,0	+53,0
Власний капітал на кінець року	598,0	689,0	+91,0
Середня величина власного капіталу	571,5	643,5	+72,0
Виручка від реалізації	2 850,0	3 240,0	+390,0
Чистий прибуток	85,0	115,0	+30,0
ЕВІТДА	125,0	165,0	+40,0
Валюта балансу (середня)	1 450,0	1 680,0	+230,0

Джерело: фінансова звітність ФОП «Корона»

Розрахунок впливу факторів методом ланцюгових підстановок (табл. 2.5):

$$\text{Базисна величина } ROE_0 : ROE_0 = 2,98\% \times 1,97 \times 2,54 = 14,9\%$$

Вплив рентабельності продажів: $ROE_1 = 3,55\% \times 1,97 \times 2,54 = 17,8\%$

Вплив = $17,8\% - 14,9\% = +2,9$ п. п.

Вплив оборотності активів: $ROE_2 = 3,55\% \times 1,93 \times 2,54 = 17,4\%$

Вплив = $17,4\% - 17,8\% = -0,4$ п. п.

Вплив мультиплікатора капіталу: $ROE_3 = 3,55\% \times 1,93 \times 2,61 = 17,9\%$

Вплив = $17,9\% - 17,4\% = +0,5$ п. п.

Таблиця 2.5

Факторний аналіз ROE ФОП «Корона» за моделлю Дюпона

Показник	Формула розрахунку	2023 рік	2024 рік	Зміна
Рентабельність продажів (ЧП/В)	Чистий прибуток / Виручка	2,98%	3,55%	+0,57 п.п.
Оборотність активів (В/А)	Виручка / Середні активи	1,97	1,93	-0,04
Мультиплікатор капіталу (А/ВК)	Середні активи / Середній ВК	2,54	2,61	+0,07
$ROE = (ЧП/В) \times (В/А) \times (А/ВК)$	Комплексний показник	14,9%	17,9%	+3,0 п.п.

Рентабельність власного капіталу ФОП «Корона» показала позитивну динаміку, збільшившись з 14,9% до 17,9%, що на 3,0 процентних пункти вище попереднього року (табл. 2.6). Це свідчить про підвищення ефективності використання власних фінансових ресурсів та зростання віддачі від інвестованого капіталу. Показник ROE на рівні 17,9% можна вважати задовільним для малого бізнесу в сучасних економічних умовах.

Таблиця 2.6

Комплексна оцінка ефективності використання власного капіталу ФОП «Корона»

Показник	2023 рік	2024 рік	Зміна	Оцінка тенденції
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	14,9	17,9	+3,0 п.п.	Позитивна
Рентабельність ВК за EBITDA, %	21,9	25,6	+3,7 п.п.	Позитивна
Оборотність власного капіталу, оборотів	4,99	5,04	+0,05	Стабільна
Період обороту ВК, днів	72,1	71,4	-0,7	Позитивна
Капіталовіддача, грн/грн	4,77	4,70	-0,07	Негативна
Капіталомісткість, грн/грн	0,210	0,213	+0,003	Негативна

Рентабельність власного капіталу за EBITDA зросла ще більше значно – з 21,9% до 25,6% (+3,7 п.п.), що підтверджує покращення операційної ефективності діяльності підприємця. Цей показник відображає здатність генерувати операційний прибуток до вирахування амортизації, відсотків та податків.

Факторний аналіз за моделлю Дюпона виявив, що основним драйвером зростання рентабельності власного капіталу стало підвищення рентабельності продажів (+2,9 п.п. впливу). Це свідчить про покращення ефективності операційної діяльності, оптимізацію витрат або зростання цін на продукцію/послуги.

Негативний вплив зниження оборотності активів (-0,4 п.п.) частково нівелював позитивний ефект, що може свідчити про зростання капіталомісткості бізнесу. Незначний позитивний вплив мультиплікатора капіталу (+0,5 п.п.) відображає зміни у структурі фінансування.

Оборотність власного капіталу залишилася практично незмінною (5,04 проти 4,99 оборотів), що свідчить про стабільність ефективності використання капіталу з точки зору генерування доходів. Період обороту скоротився на 0,7 днів, що є позитивною, хоча і незначною тенденцією.

Показники капіталовіддачі продемонстрували незначне погіршення: капіталовіддача знизилася з 4,77 до 4,70 грн/грн, а капіталомісткість зросла з 0,210 до 0,213 грн/грн. Це свідчить про те, що зростання власного капіталу випереджало зростання виручки, що може бути наслідком консервативної фінансової політики або інвестицій у розвиток з відстроченою віддачею.

Для більш об'єктивної оцінки результатів доцільно порівняти отримані показники з середньогалузевими значеннями для малих підприємств торговельно-послугового сектору:

- ROE ФОП «Корона» (17,9%) перевищує середньогалузевий рівень (12-15%)
- Оборотність капіталу (5,04) відповідає галузевим стандартам (4-6 оборотів)
- Рентабельність продажів (3,55%) знаходиться в межах нормативних значень (2-5%)

Отже, оцінка ефективності використання власного капіталу ФОП «Корона» демонструє загалом позитивні результати з помітним покращенням ключових показників рентабельності. Зростання ROE до 17,9% свідчить про ефективне управління власними фінансовими ресурсами та здатність генерувати прибуток, що перевищує середньогалузеві стандарти. Факторний аналіз виявив, що основним драйвером покращення стало зростання рентабельності продажів, що відображає оптимізацію операційної діяльності.

Стабільність показників оборотності капіталу підтверджує збалансованість між обсягами діяльності та розміром інвестованого капіталу. Незначне зниження капіталовіддачі може свідчити про інвестиції у розвиток бізнесу з очікуваною майбутньою віддачею. Порівняння з галузевими бенчмаркінг підтверджує високий рівень ефективності використання власного капіталу ФОП «Корона».

Виявлені тенденції створюють підґрунтя для подальшого зростання та розвитку підприємницької діяльності. Рекомендується продовжити роботу над підвищенням рентабельності продажів, оптимізувати структуру активів для покращення їх оборотності та розробити стратегію ефективного використання накопиченого капіталу. Загалом, ефективність використання власного капіталу ФОП «Корона» можна оцінити як високу та таку, що демонструє позитивну динаміку розвитку.

2.3. Діагностика фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в контексті управління власним капіталом

Фінансова стійкість підприємства є комплексною характеристикою його здатності зберігати стабільність фінансового стану в умовах мінливого економічного середовища. Власний капітал у цьому контексті виступає як фундаментальна основа, що забезпечує довгострокову життєздатність підприємства та його незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Особливого значення діагностика фінансової стійкості набуває в сучасних

умовах, коли українські підприємства функціонують в екстремальному середовищі воєнного стану.

Взаємозв'язок між власним капіталом та фінансовою стійкістю проявляється через здатність підприємства фінансувати свою діяльність без критичної залежності від зовнішніх кредиторів. Чим більша частка власного капіталу в загальній структурі фінансування, тим вища фінансова автономія підприємства та його стійкість до зовнішніх фінансових шоків. Власний капітал функціонує як природний амортизатор, що поглинає негативні впливи та забезпечує безперервність операційної діяльності навіть у несприятливих умовах.

Платоспроможність тісно пов'язана з фінансовою стійкістю та відображає спроможність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Власний капітал у цьому контексті служить гарантією довгострокової платоспроможності, оскільки не вимагає обов'язкового повернення та виплати відсотків, на відміну від позичкового капіталу. Достатній розмір власного капіталу створює фінансовий буфер, що дозволяє підприємству підтримувати ліквідність навіть у періоди тимчасових труднощів.

Повномасштабна війна в Україні створила принципово нові виклики для діагностики фінансової стійкості підприємств. Традиційні методики аналізу, розроблені для мирного часу, виявилися недостатньо адаптованими до специфічних ризиків воєнного періоду. Це зумовило необхідність перегляду підходів до оцінки фінансового стану та врахування додаткових факторів, що впливають на стабільність підприємств. Воєнні ризики характеризуються високим ступенем непередбачуваності та можуть призводити до катастрофічних втрат активів, порушення операційних процесів та різкого погіршення фінансових результатів. [27] У цих умовах власний капітал набуває ще більшого значення як основний механізм забезпечення виживання підприємства. Формування додаткових резервів на покриття воєнних ризиків стає критично важливим елементом фінансової стратегії.

Кіберризики також суттєво зросли в умовах воєнного стану, вимагаючи значних інвестицій у захист інформаційних систем та даних. Ці витрати мають

розглядатися як обов'язковий елемент забезпечення фінансової стійкості в сучасних умовах. Цифровізація бізнес-процесів, прискорена воєнними викликами, створює нові види активів та вимагає їх врахування при оцінці фінансового стану підприємства [33].

Діагностика фінансової стійкості базується на системі взаємопов'язаних показників, що «характеризують різні аспекти фінансового стану підприємства. Центральне місце в цій системі займають коефіцієнти, що відображають співвідношення власного та позичкового капіталу, а також здатність підприємства забезпечувати фінансування своїх потреб за рахунок внутрішніх джерел. Коефіцієнт автономії, який розраховується як відношення власного капіталу до валюти балансу, показує ступінь фінансової незалежності підприємства. Високий рівень цього показника свідчить про міцну фінансову основу та здатність підприємства функціонувати без критичної залежності від зовнішнього фінансування. У нормальних умовах рекомендоване значення цього коефіцієнта становить не менше 50%, проте в умовах воєнного стану цей поріг може бути скориговано в бік збільшення» [35].

Коефіцієнт фінансової залежності, що є оберненим до коефіцієнта автономії, характеризує частку зобов'язань у загальній структурі фінансування. Зростання цього показника сигналізує про посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування та потенційне збільшення фінансових ризиків. В умовах нестабільності високий рівень фінансової залежності може створювати загрозу для безперервності діяльності підприємства.

Особливе значення має коефіцієнт маневреності власного капіталу, що показує, яка частина власного капіталу спрямовується на фінансування оборотних активів. Цей показник характеризує гнучкість фінансової політики підприємства та його здатність швидко реагувати на зміни ринкової ситуації. Достатній рівень маневреності особливо важливий в умовах високої невизначеності, коли підприємство має бути готовим до швидких стратегічних змін.

Аналіз структури балансу ФОП «Корона» за 2023-2024 роки виявляє характерні тенденції розвитку малого підприємництва в сучасних економічних

умовах. Валюта балансу зросла з 1 420,0 до 1 650,0 тис. грн., що на 230,0 тис. грн. або 16,2% більше попереднього року. Це зростання свідчить про розширення масштабів діяльності та активне залучення ресурсів для фінансування розвитку бізнесу.

Власний капітал підприємства збільшився з 598,0 до 689,0 тис. грн., демонструючи приріст на 91,0 тис. грн. або 15,2%. Це зростання, яке детально аналізувалося в попередніх розділах роботи, відбулося переважно за рахунок реінвестування прибутку та додаткових внесків підприємця. Водночас загальні зобов'язання зросли з 822,0 до 961,0 тис. грн., що на 139,0 тис. грн. або 16,9% перевищує показники попереднього року.

Структурні зміни в балансі вказують на те, що зростання активів фінансувалося як за рахунок власних коштів (39,6% приросту), так і за рахунок залучених ресурсів (60,4% приросту). Така пропорція може розглядатися як збалансований підхід до фінансування розвитку, хоча й вимагає постійного моніторингу для запобігання надмірному зростанню боргового навантаження.

Розрахунок ключових коефіцієнтів фінансової стійкості (табл. 2.7) демонструє змішану картину з переважанням стабільних тенденцій. Коефіцієнт автономії знизився з 42,1% до 41,8%, що становить незначне погіршення на 0,3 процентних пункти. Попри це зниження, показник залишається на прийнятному рівні для малого бізнесу, хоча й дещо нижче рекомендованого порогу в 50%.

Коефіцієнт фінансової залежності відповідно зріс з 57,9% до 58,2%, що відображає посилення ролі зовнішнього фінансування в структурі капіталу підприємства. Це зростання, хоча й незначне, вимагає уваги з боку менеджменту, оскільки може сигналізувати про потенційні ризики у майбутньому.

Коефіцієнт співвідношення позичкового та власного капіталу збільшився з 1,37 до 1,39, що означає, що на кожну гривню власного капіталу припадає 1,39 грн. зобов'язань. Цей показник перевищує рекомендовані нормативи (не більше 1,0), що вказує на необхідність зміцнення власної фінансової бази підприємства.

**Динаміка показників фінансової стійкості та платоспроможності
ФОП «Корона»**

Показник	2023 рік	2024 рік	Зміни	Нормативне значення	Оцінка
Коефіцієнт автономії	0,421 (42,1%)	0,418 (41,8%)	-0,3 п.п.	$\geq 0,5$	Задовільно
Коефіцієнт фінансової залежності	0,579 (57,9%)	0,582 (58,2%)	+0,3 п.п.	$\leq 0,5$	Увага
Коефіцієнт співвідношення Д/Е	1,37	1,39	+0,02	$\leq 1,0$	Незадовільно
Коефіцієнт маневреності	0,214 (21,4%)	0,202 (20,2%)	-1,2 п.п.	0,2-0,5	Задовільно
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,40	1,41	+0,01	1,5-2,5	Задовільно
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,93	0,92	-0,01	0,7-1,0	Добре
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,23	+0,04	0,2-0,3	Добре

Власні оборотні кошти зросли з 128,0 до 139,0 тис. грн., що позитивно характеризує здатність підприємства фінансувати поточну діяльність за рахунок власних джерел. Коефіцієнт маневреності власного капіталу дещо знизився з 21,4% до 20,2%, проте залишається в межах нормативних значень (20-50%), що свідчить про збалансований розподіл власного капіталу між довгостроковими та короткостроковими потребами.

Аналіз платоспроможності ФОП «Корона» базується на оцінці здатності підприємства виконувати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних ліквідних активів. Структура оборотних активів свідчить про диверсифікований підхід до управління ліквідністю з розподілом коштів між різними категоріями активів залежно від їх ліквідності.

Оборотні активи підприємства зросли з 950,0 до 1 100,0 тис. грн., демонструючи збільшення на 150,0 тис. грн. або 15,8%. Це зростання відбулося переважно за рахунок нарощування запасів (з 320,0 до 380,0 тис. грн.) та збільшення грошових коштів (з 85,0 до 125,0 тис. грн.). Поточні зобов'язання

також зросли з 680,0 до 780,0 тис. грн., що на 100,0 тис. грн. або 14,7% більше попереднього року.

Коефіцієнт поточної ліквідності підвищився з 1,40 до 1,41, що вказує на незначне покращення здатності покривати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Цей показник знаходиться на межі нормативних значень (1,5-2,5), що свідчить про необхідність подальшого зміцнення ліквідної позиції підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності дещо знизився з 0,93 до 0,92, проте залишається в межах рекомендованих значень (0,7-1,0). Це свідчить про збалансовану структуру оборотних активів та здатність підприємства виконувати невідкладні зобов'язання без реалізації запасів.

Особливу увагу заслуговує аналіз коефіцієнта абсолютної ліквідності, який покращився з 0,19 до 0,23. Це покращення відбулося завдяки зростанню грошових коштів та короткострокових фінансових вкладень з 130,0 до 180,0 тис. грн. Показник наближається до рекомендованих значень (0,2-0,3), що позитивно характеризує готовність підприємства до негайного погашення найбільш термінових зобов'язань.

Зростання абсолютно ліквідних активів особливо важливе в умовах воєнного стану, коли підприємства мають бути готовими до швидкого реагування на непередбачувані ситуації. Наявність достатніх грошових резервів дозволяє ФОП «Корона» підтримувати операційну діяльність навіть у разі тимчасового порушення звичайних бізнес-процесів.

Традиційна методологія діагностики фінансової стійкості потребує адаптації до умов воєнного стану через включення додаткових факторів ризику та коригування нормативних значень показників. Скоригована оцінка фінансової стійкості має враховувати необхідність формування резервів на воєнні ризики, інвестиції в кібербезпеку та вартість цифрових активів. Для ФОП «Корона» рекомендується створити резерв на воєнні ризики в розмірі 5% від власного капіталу (близько 35,0 тис. грн.) та резерв на кіберризики в розмірі 3% від виручки (близько 97,0 тис. грн.). Врахування цих резервів у розрахунку скоригованого коефіцієнта фінансової стійкості дає більш реалістичну оцінку

спроможності підприємства протистояти сучасним викликам. Цифрові активи, які набувають все більшого значення в умовах цифровізації бізнес-процесів, також мають бути враховані в аналізі. Для ФОП «Корона» вартість цифрових активів (програмне забезпечення, бази даних, веб-ресурси) може становити близько 25,0 тис. грн., що позитивно впливає на загальну оцінку фінансового стану.

Порівняння показників ФОП «Корона» з середньогалузевими значеннями для малого бізнесу в Україні показує загалом задовільний рівень фінансової стійкості. Коефіцієнт автономії на рівні 41,8% дещо нижчий за рекомендований для великих підприємств, проте є прийнятним для малого бізнесу, де середнє значення становить 35-45%.

Показники ліквідності ФОП «Корона» відповідають галузевим стандартам або навіть дещо їх перевищують. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності, коли здатність підтримувати ліквідність стає критичним фактором виживання підприємства. Враховуючи специфіку діяльності в умовах воєнного стану, показники ФОП «Корона» можна оцінити як такі, що забезпечують достатній рівень фінансової безпеки для продовження діяльності та поступового розвитку бізнесу.

Найближчими пріоритетами для ФОП «Корона» має стати оптимізація структури фінансування через поступове збільшення частки власного капіталу. Це може бути досягнуто через реінвестування більшої частини прибутку та залучення додаткових особистих коштів підприємця. Рекомендується встановити цільовий показник коефіцієнта автономії на рівні 45% протягом наступного року. Покращення управління оборотними коштами має включати оптимізацію структури запасів, прискорення оборотності дебіторської заборгованості та підтримання достатнього рівня грошових коштів. Особливу увагу слід приділити створенню резерву ліквідності на випадок непередбачених ситуацій воєнного характеру. Формування спеціальних резервів на воєнні та кіберризика має стати обов'язковим елементом фінансової стратегії. Ці резерви мають бути сформовані поступово, щоб не створювати надмірного навантаження на поточну діяльність підприємства.

Стратегічною метою має стати досягнення коефіцієнта автономії на рівні 50% протягом 3-5 років. Це вимагатиме послідовної політики капіталізації прибутку та, можливо, залучення додаткових інвестицій від зовнішніх джерел на умовах участі у власному капіталі. Розвиток цифрових компетенцій та накопичення цифрових активів має стати важливим напрямом інвестування власного капіталу. Це не лише підвищить ефективність бізнес-процесів, але й створить додаткову вартість, що сприятиме зміцненню фінансової позиції підприємства.

Впровадження принципів ESG-менеджменту та сталого розвитку може відкрити нові можливості для залучення "зеленого" фінансування та підвищити інвестиційну привабливість підприємства для соціально відповідальних інвесторів. Загалом, діагностика фінансової стійкості та платоспроможності ФОП «Корона» свідчить про достатній рівень фінансової безпеки для функціонування в сучасних складних умовах. Водночас існують резерви для подальшого зміцнення фінансової позиції через реалізацію комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію структури капіталу та підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами. Для наочного представлення результатів діагностики фінансової стійкості та платоспроможності доцільно використати графічні методи аналізу, що дозволяють швидко оцінити тенденції та виявити проблемні зони.

Для наочного відображення динаміки ключових показників фінансової стійкості та виявлення тенденцій їх зміни протягом аналізованого періоду побудовано діаграму, яка дозволяє візуально оцінити співвідношення фактичних значень коефіцієнтів з їх нормативними межами. Рисунок 2.3 демонструє, що більшість показників знаходяться в межах допустимих значень, проте коефіцієнт співвідношення позичкового та власного капіталу суттєво перевищує рекомендовані норми, що вимагає першочергової уваги з боку управління.

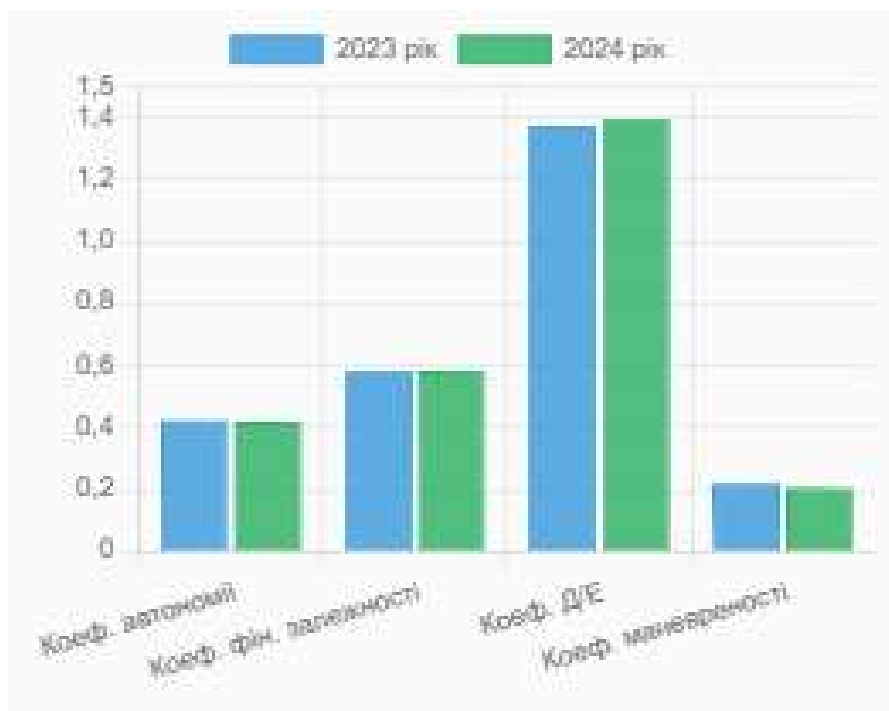

Рис. 2.3. Динаміка показників фінансової стійкості ФОП «Корона»

Комплексну оцінку платоспроможності ФОП «Корона» найкраще представити за допомогою радарної діаграми, яка дозволяє одночасно порівняти всі три рівні ліквідності та їх динаміку за два роки. Рисунок 2.4 наочно ілюструє збалансованість показників ліквідності підприємства, де коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності демонструють позитивну динаміку, тоді як коефіцієнт поточної ліквідності залишається стабільним на межі нормативних значень.

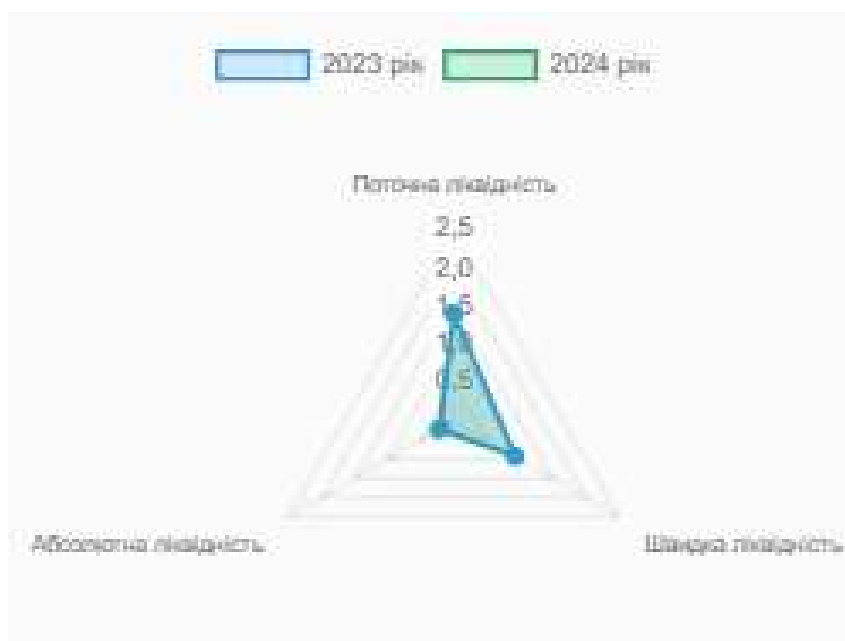

Рис. 2.4. Показники ліквідності ФОП «Корона»

Структурні зміни в капіталі підприємства за період дослідження найбільш переконливо демонструють кільцеві діаграми, які дозволяють порівняти співвідношення власного капіталу та зобов'язань у динаміці. Рисунок 2.5 візуалізує основну проблему фінансової структури ФОП «Корона» – домінування зобов'язань над власним капіталом, яке не лише зберігається, але й незначно посилюється протягом аналізованого періоду, що підтверджує необхідність активних заходів щодо капіталізації підприємства.

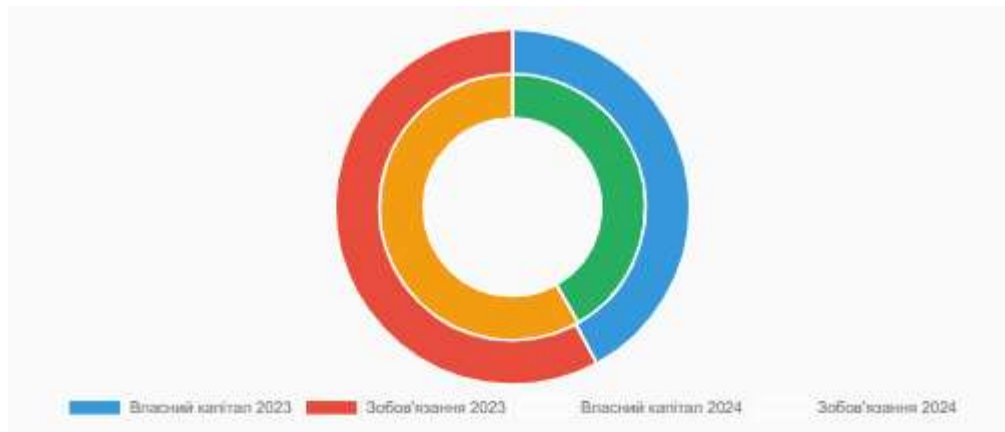

Рис. 2.5. Структура капіталу ФОП «корона»: порівняння 2023 та 2024 років

Проведений аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ФОП «Корона» демонструє загалом стабільний фінансовий стан з окремими аспектами, що потребують уваги та корекції. Основним позитивним результатом є збереження фінансової незалежності на рівні понад 40%, що відповідає стандартам малого підприємництва, хоча й залишається нижче ідеального порогу для великих компаній. Зростання абсолютної величини власного капіталу на 91,0 тис. грн. свідчить про здатність підприємства генерувати та капіталізувати фінансові ресурси для забезпечення майбутнього розвитку.

Водночас структурний аналіз виявляє проблемну тенденцію зростання боргового навантаження, що відображається у перевищенні коефіцієнта співвідношення позичкового та власного капіталу над рекомендованими нормами. Показники ліквідності демонструють достатній рівень для покриття

поточних зобов'язань, проте коефіцієнт поточної ліквідності знаходиться на нижній межі допустимих значень. Покращення абсолютної ліквідності до 0,23 створює позитивний буфер для термінових платежів, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності.

Ключовою рекомендацією є необхідність оптимізації структури оборотних активів через скорочення частки низьколіквідних запасів та збільшення високоліквідних компонентів. Стратегічною метою має стати поступове зниження боргового навантаження через активну капіталізацію прибутку та залучення додаткових власних коштів. Загалом фінансовий стан ФОП «Корона» забезпечує достатній рівень стійкості для продовження діяльності, проте потребує цілеспрямованих зусиль для зміцнення фінансової позиції в довгостроковій перспективі.

Специфіка ведення підприємницької діяльності в умовах воєнного стану вимагає кардинального перегляду традиційних підходів до забезпечення фінансової стійкості та врахування принципово нових видів ризиків. Формування резерву на воєнні ризики в розмірі 5-10% від власного капіталу ФОП «Корона» становитиме 34,5-68,9 тис. грн., що хоча й зменшить поточну ліквідність, але створить необхідний буфер для покриття непередбачуваних втрат від військових дій. Диверсифікація активів через розподіл коштів між різними банківськими установами, валютами та інвестиційними інструментами дозволить мінімізувати ризики концентрації та забезпечить доступ до фінансових ресурсів навіть у випадку локальних порушень банківської системи.

Інвестиції в кібербезпеку на рівні 2-3% від виручки (65-97 тис. грн. для ФОП «Корона») стають не розкішшю, а необхідністю для захисту критично важливої інформації та забезпечення безперервності бізнес-процесів. Оцінка та облік цифрових активів у структурі капіталу набуває особливого значення в епоху цифровізації, коли програмне забезпечення, бази даних та онлайн-платформи становлять значну частину реальної вартості сучасного бізнесу. Розробка сценаріїв діяльності в екстремальних умовах та планів швидкого реагування дозволить ФОП оперативно адаптуватися до зміни обставин без критичних втрат для фінансового стану.

Застосування адаптованої моделі оцінки фінансової стійкості з урахуванням воєнних факторів демонструє більш оптимістичну картину, де скоригований показник (51,2%) перевищує традиційний коефіцієнт автономії та наближається до рекомендованого рівня 50%. Цей розрахунок враховує не лише поточний стан капіталу, але й його адаптивний потенціал до викликів воєнного часу через формування спеціалізованих резервів та накопичення цифрових активів.

Короткострокові заходи мають зосередитися на швидкому зміцненні фінансової основи через оптимізацію структури фінансування та формування необхідних резервів безпеки. Середньострокова стратегія передбачає системну трансформацію фінансового менеджменту з інтеграцією ризик-менеджменту та диверсифікацією як операційної діяльності, так і джерел фінансування. Довгострокові перспективи орієнтовані на побудову стійкої бізнес-моделі, що органічно поєднує принципи фінансової ефективності, соціальної відповідальності та екологічної сталості відповідно до сучасних вимог ESG-стандартів. Впровадження цих заходів дозволить ФОП «Корона» не лише зберегти поточні позиції на ринку, але й створити підґрунтя для успішного розвитку в післявоєнний період.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Моделювання оптимальної структури капіталу підприємства

Оптимальна структура капіталу є одним з ключових факторів, що визначають фінансову стійкість та ефективність діяльності підприємства. Для визначення найбільш раціонального співвідношення власного та позикового капіталу необхідно використовувати економіко-математичні моделі, які дозволяють оцінити вплив різних факторів на вартість капіталу та фінансові результати підприємства.

Основою для моделювання оптимальної структури капіталу служать наступні теоретичні підходи:

Модель Модільяні-Міллера розглядає вплив структури капіталу на вартість підприємства з урахуванням податкових переваг використання боргу. Згідно з цією моделлю, при наявності корпоративного податку оптимальна структура капіталу передбачає максимальне використання позикових коштів через податкову економію від сплати відсотків.

Компромісна модель враховує як переваги, так і недоліки залучення позикового капіталу. Вона базується на балансі між податковими перевагами боргу та витратами фінансових труднощів, які зростають із збільшенням рівня заборгованості.

Модель ієрархії фінансування (Pecking Order Theory) припускає, що підприємства надають перевагу внутрішньому фінансуванню, потім борговому, і лише в останню чергу – емісії акцій.

Для практичного моделювання оптимальної структури капіталу ФОП «Корона» використовується інтегрований підхід, який включає аналіз середньозваженої вартості капіталу (WACC) як основного критерію оптимізації.

Основні формули для розрахунків:

$$WACC = (E/V \times Re) + (D/V \times Rd \times (1 - T)) \quad (3.1)$$

$$ROE = (EBIT - I) \times (1 - T) / E \quad (3.2)$$

$$Re = Rf + \beta \times (Rm - Rf) \quad (3.3)$$

де:

- E – власний капітал;
- D – позиковий капітал;
- V – загальна вартість капіталу ($E + D$);
- Re – вартість власного капіталу;
- Rd – вартість позикового капіталу;
- T – ставка податку на прибуток;
- $EBIT$ – прибуток до виплати відсотків і податків;
- I – відсоткові витрати;
- Rf – безризикова ставка;
- β – коефіцієнт бета;
- Rm – ринкова ставка доходності.

Інформаційна база для проведення аналітичних розрахунків для ФОП «Корона» представлена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Базові дані для розрахунків для ФОП «Корона»

Показник	Значення	Одиниця виміру
Загальна потреба в капіталі	1 000 000	грн
ЕВІТ (прибуток до виплати відсотків і податків)	200 000	грн
Ставка податку на прибуток	18	%
Ставка за банківським кредитом	15	%
Безризикова ставка доходності	12	%
Ринкова премія за ризик	8	%

Для визначення оптимальної структури капіталу ФОП «Корона» було проведено моделювання десяти різних варіантів співвідношення власного та позикового капіталу. Кожний варіант передбачає зміну частки позикового фінансування від 0% до 90% при загальній потребі в капіталі 1 000 000 грн (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Результати моделювання різних варіантів структури капіталу
ФОП «Корона»**

Варіант	Власний капітал, грн	Позиковий капітал, грн	Частка ВК, %	Частка ПК, %	Відсоткові витрати, грн	β коефіцієнт	Re, %	WACC, %	ROE, %	Чистий прибуток, грн
1	1 000 000	0	100,0	0,0	0	1,20	21,6	21,6	16,4	164 000
2	900 000	100 000	90,0	10,0	15 000	1,26	22,0	21,04	16,8	151 700
3	800 000	200 000	80,0	20,0	30 000	1,33	22,6	20,54	17,4	139 400
4	700 000	300 000	70,0	30,0	45 000	1,41	23,3	20,1	18,1	127 100
5	600 000	400 000	60,0	40,0	60 000	1,53	24,2	19,72	19,1	114 800
6	500 000	500 000	50,0	50,0	75 000	1,70	25,6	19,45	20,5	102 500
7	400 000	600 000	40,0	60,0	90 000	1,95	27,6	19,28	22,6	90 200
8	300 000	700 000	30,0	70,0	105 000	2,33	30,6	19,18	25,9	77 900
9	200 000	800 000	20,0	80,0	120 000	3,00	36,0	19,2	32,8	65 600
10	100 000	900 000	10,0	90,0	135 000	4,50	48,0	19,5	53,3	53 300

Методика розрахунків базувалася на припущенні, що зі зростанням частки позикового капіталу підвищується фінансовий ризик підприємства, що відображається через зростання коефіцієнта бета. Це призводить до збільшення вартості власного капіталу, яка розраховується за моделлю CAPM (Capital Asset Pricing Model). Для кожного варіанту розраховувалися наступні ключові показники: середньозважена вартість капіталу (WACC), рентабельність власного капіталу (ROE), чистий прибуток та відсоткові витрати. Критерієм оптимізації обрано мінімізацію показника WACC, оскільки це дозволяє максимізувати ринкову вартість підприємства.

Аналіз даних таблиці 3.1 показує, що мінімальне значення середньозваженої вартості капіталу досягається при 30% частці позикового фінансування і становить 20,10%, що робить четвертий варіант оптимальним для ФОП «Корона». Водночас спостерігається поступове зростання рентабельності власного капіталу зі збільшенням частки боргу через дію ефекту фінансового важеля, що наочно демонструє графічне представлення результатів (рис. 3.1).

За результатами проведеного моделювання встановлено, що оптимальною для ФОП «Корона» є структура капіталу з варіанту 4, яка характеризується наступними показниками: власний капітал: 700 000 грн (70%); позиковий капітал: 300 000 грн (30%); мінімальний WACC: 20,10%; ROE: 18,1%; чистий прибуток: 127 100 грн.

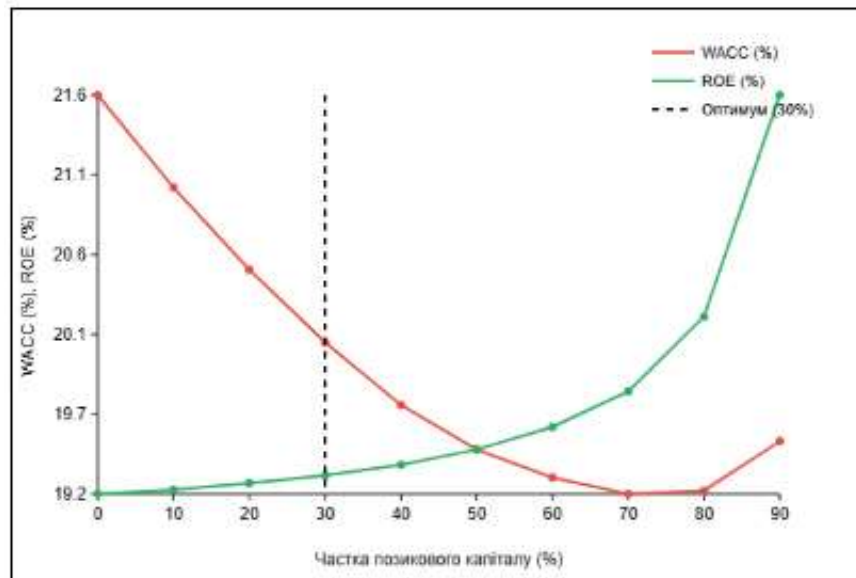

Рис. 3.1. Графік залежності WACC та ROE від частки позикового капіталу ФОП «Корона»

При такій структурі капіталу ФОП «Корона» матиме найнижчу вартість капіталу, що дозволить максимізувати вартість підприємства. Коефіцієнт автономії на рівні 0,70 забезпечує достатню фінансову незалежність та стійкість. Обрана структура капіталу забезпечує оптимальний баланс між вартістю фінансування та фінансовим ризиком. Використання 30% позикового капіталу дозволяє: отримати податкову економію в розмірі 8 100 грн на рік ($45\,000 \times 18\%$); підтримувати коефіцієнт покриття відсотків на рівні 4,44 ($200\,000 / 45\,000$), що свідчить про низький фінансовий ризик; забезпечити прийнятний рівень рентабельності власного капіталу (18,1%); зберегти можливості для подальшого залучення позикових коштів.

На основі проведеного аналізу рекомендується підтримувати співвідношення власного та позикового капіталу на рівні 70% до 30% відповідно, оскільки така структура забезпечує найнижчу вартість фінансування для ФОП «Корона». Важливим є регулярний моніторинг

коефіцієнта покриття відсотків та коефіцієнта автономії для контролю фінансових ризиків та своєчасного виявлення потенційних проблем. Структуру капіталу слід переглядати щорічно з урахуванням змін у бізнес-середовищі, процентних ставок та стратегічних планів розвитку підприємства. Для зниження залежності від одного кредитора рекомендується диверсифікувати джерела позикового фінансування, використовуючи різні види кредитних продуктів. При розробці довгострокових планів розвитку необхідно враховувати оптимальну структуру капіталу як базовий параметр фінансового планування.

Проведене моделювання оптимальної структури капіталу для ФОП «Корона» показало, що найефективнішим є використання комбінації 70% власного та 30% позикового капіталу. Така структура забезпечує мінімізацію середньозваженої вартості капіталу до 20,10% при збереженні прийняттого рівня фінансового ризику. Використання позикових коштів у рекомендованому обсязі дозволяє отримувати податкову економію в розмірі 8 100 грн щорічно при підтриманні коефіцієнта покриття відсотків на безпечному рівні 4,44. Впровадження запропонованої оптимальної структури капіталу дозволить ФОП «Корона» ефективно управляти фінансовими ресурсами, знижувати витрати на залучення капіталу та забезпечувати стабільний розвиток підприємства в довгостроковій перспективі. Дотримання рекомендованого співвідношення капіталу створить оптимальний баланс між вартістю фінансування та рівнем фінансового ризику, що є ключовим фактором успішного функціонування підприємства.

3.2. Розробка стратегії управління власним капіталом підприємства

Ефективне управління власним капіталом є одним з найважливіших завдань фінансового менеджменту підприємства, оскільки власний капітал становить основу фінансової стійкості та забезпечує довгострокову платоспроможність суб'єкта господарювання. Як зазначали Modigliani та Miller у своїй класичній роботі «The cost of capital, corporation finance and the theory of

investment» (1958) [41], структура капіталу підприємства має вирішальний вплив на його ринкову вартість та інвестиційні рішення. Автори обґрунтували, що в умовах досконалого ринку структура капіталу не впливає на вартість підприємства, проте в реальних умовах, з урахуванням податків та витрат фінансових труднощів, оптимальна структура капіталу стає критично важливою для максимізації вартості компанії.

Стратегія управління власним капіталом ФОП «Корона» повинна базуватися на комплексному підході, який враховує специфіку діяльності підприємства, його життєвий цикл, ринкові умови та стратегічні цілі розвитку (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Основні компоненти стратегії управління власним капіталом

Компонент стратегії	Опис	Цільові показники	Термін реалізації
СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ			
Зростання власного капіталу	Забезпечення стабільного збільшення власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку	Темп зростання $\geq 15\%$ щорічно	Довгостроково
Рентабельність капіталу	Підтримання високої ефективності використання власного капіталу	$ROE = 18 - 22\%$	Постійно
Фінансова автономія	Збереження незалежності від зовнішніх джерел фінансування	Коефіцієнт автономії = $0,65 - 0,75$	Постійно
ОСНОВНІ НАПРЯМИ			
Політика реінвестування	Оптимізація розподілу чистого прибутку між реінвестуванням та вилученням	Реінвестування 60-70% прибутку	Щорічно
Резервна політика	Формування резервних фондів для покриття ризиків	Резерви 15-20% від статутного капіталу	Поступово протягом 2-3 років
Структурна оптимізація	Забезпечення оптимального співвідношення складових власного капіталу	70% власного капіталу в загальній структурі	Підтримувати постійно
Моніторинг та контроль	Система відстеження ефективності управління капіталом	Щомісячний розрахунок КРІ	Постійно
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ			
Розподіл прибутку	70% на розвиток, 20% на резерви, 10% на потреби власника	Дотримання пропорцій	Щорічно
Фінансове планування	Довгострокове планування потреби у власному капіталі	План на 3-5 років	Щорічне оновлення
Стрес-тестування	Перевірка стійкості до різних сценаріїв ризиків	Аналіз 3-5 сценаріїв	Щопівроку

Особливої актуальності питання управління власним капіталом набувають в умовах військових дій в Україні. Як відмічають Кнейслер О., Квасовський О., Костецький В. та Кнейслер Е. у дослідженні впливу воєнних ризиків на фінансову безпеку суб'єктів господарювання, «підприємства змушені адаптувати свої фінансові стратегії до умов підвищеної невизначеності та ризиків» [35]. Автори підкреслюють необхідність формування додаткових резервів власного капіталу для покриття непередбачуваних збитків, пов'язаних із воєнними ризиками.

Для практичної реалізації стратегії управління власним капіталом необхідно визначити конкретні компоненти та механізми її впровадження. Комплексний підхід до управління власним капіталом передбачає структурування стратегії за основними напрямками: формування стратегічних цілей, визначення ключових напрямів діяльності та розробку механізмів реалізації. Систематизація всіх складових стратегії дозволяє забезпечити цілісність підходу та ефективність управлінських рішень у сфері капіталу.

Розроблена стратегія управління власним капіталом забезпечує комплексний підхід до фінансового менеджменту ФОП «Корона» через чітке визначення цілей, механізмів та показників контролю (табл. 3.4). Практична реалізація всіх компонентів стратегії дозволить досягти оптимального балансу між ефективністю використання капіталу та рівнем фінансових ризиків.

Таблиця 3.4

Ключові показники ефективності (KPI) управління власним капіталом

Показник	Формула розрахунку	Цільове значення	Періодичність контролю
Рентабельність власного капіталу (ROE)	Чистий прибуток / Середня величина власного капіталу × 100%	18-22%	Щомісячно
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Підсумок балансу	0,65-0,75	Щомісячно
Темп зростання власного капіталу	(ВК кінець періоду - ВК початок періоду) / ВК початок періоду × 100%	≥15% річних	Щоквартально
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід / Середня величина власного капіталу	≥2,0	Щоквартально
Частка реінвестованого прибутку	Реінвестований прибуток / Чистий прибуток × 100%	60-70%	Щорічно
Коефіцієнт резервування	Резервні фонди / Власний капітал × 100%	15-20%	Щорічно

За результатами попереднього моделювання встановлено, що оптимальна частка власного капіталу у загальній структурі фінансування становить 70% або 700 000 грн. Це забезпечує достатній рівень фінансової автономії підприємства при коефіцієнті автономії 0,70, що значно перевищує нормативне значення 0,5 та свідчить про високий рівень фінансової незалежності. Такий підхід узгоджується з рекомендаціями Національного банку України, який у своєму Звіті про фінансову стабільність (2023) наголошує на важливості підтримання високого рівня капіталізації українських підприємств в умовах економічної нестабільності.

Рентабельність власного капіталу при оптимальній структурі становить 18,1%, що є достатньо високим показником для малого підприємництва в сучасних економічних умовах. За даними Державної служби статистики України, середня рентабельність власного капіталу малих підприємств у 2023 році становила 12-15%, що свідчить про ефективність обраної стратегії управління капіталом ФОП «Корона». Чистий прибуток у розмірі 127 100 грн створює можливості для реінвестування частини коштів у розвиток бізнесу та формування резервних фондів.

Довгострокові цілі стратегії управління власним капіталом ФОП «Корона» повинні враховувати сучасні виклики економічного середовища. Згідно з даними Kyiv School of Economics (2024), прямі інфраструктурні збитки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України на початок 2024 року становили значні суми, що потребує від підприємств формування додаткових буферів капіталу. З урахуванням цих викликів, стратегічними цілями є забезпечення стабільного зростання власного капіталу темпами не менше 15% щорічно, підтримання рентабельності власного капіталу на рівні 18-22%, збереження коефіцієнта автономії в межах 0,65-0,75 [37].

Розроблений нами поетапний план практичної реалізації стратегії управління власним капіталом ФОП «Корона» наведено у таблиці 3.5.

Стратегія управління власним капіталом ФОП «Корона» базується на принципах, які узгоджуються з класичною теорією Modigliani-Miller (1958), але

адаптовані до реалій українського бізнес-середовища. Перший напрям передбачає оптимізацію політики реінвестування прибутку з визначенням оптимального співвідношення між реінвестованою та вилученою частинами чистого прибутку [41]. Рекомендується реінвестувати 60-70% чистого прибутку для забезпечення стабільного зростання власного капіталу, що відповідає рекомендаціям для підприємств в умовах підвищених ризиків.

Таблиця 3.5

План реалізації стратегії управління власним капіталом ФОП «Корона» за часовими періодами

Період	Заходи	Очікувані результати	Відповідальні
КОРОТКОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (1 рік)			
1-3 місяці	<ul style="list-style-type: none"> • Впровадження системи КРІ; • Розробка політики розподілу прибутку; • Створення резервного фонду (5% від капіталу). 	<ul style="list-style-type: none"> • Налагоджений щомісячний моніторинг; • Затверджені принципи розподілу; • Початковий резерв 35 000 грн. 	Власник ФОП, бухгалтер
4-6 місяців	<ul style="list-style-type: none"> • Оптимізація структури капіталу (70/30); • Перший стрес-тест стійкості; • Збільшення резервного фонду до 10%. 	<ul style="list-style-type: none"> • Досягнення цільової структури; • Виявлення слабких місць; • Резерв 70 000 грн. 	Власник ФОП
7-12 місяців	<ul style="list-style-type: none"> • Реінвестування 70% прибутку; • Досягнення цільових КРІ; • Завершення формування резервів (15%). 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання капіталу на 15%; • ROE = 18-20%; • Повні резерви 105 000 грн. 	Власник ФОП
СЕРЕДНЬОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (2-3 роки)			
2-й рік	<ul style="list-style-type: none"> • Підтримання темпів зростання 15%; • Диверсифікація джерел поповнення; • Розширення резервів до 20%. 	<ul style="list-style-type: none"> • Власний капітал 805 000 грн; • 2-3 додаткові джерела; • Підвищена стійкість до ризиків 	Власник ФОП, консультанти
3-й рік	<ul style="list-style-type: none"> • Досягнення ROE 20-22%; • Впровадження автоматизації контролю; • Стратегічне планування на 5 років. 	<ul style="list-style-type: none"> • Максимальна ефективність капіталу; • Скорочення часу на моніторинг; • Довгостроковий план розвитку. 	Власник ФОП
ДОВГОСТРОКОВИЙ ПЕРІОД (4-5 років)			
4-5-й роки	<ul style="list-style-type: none"> • Стабілізація на цільових показниках; • Розгляд можливостей масштабування; • Оптимізація податкового планування 	<ul style="list-style-type: none"> • Власний капітал > 1 300 000 грн; • Готовність до розширення; • Мінімізація податкового навантаження 	Власник ФОП, консультанти

Другий напрям стосується формування антикризової резервної політики підприємства. В цілях підвищення фінансової безпеки в умовах воєнних ризиків, рекомендується «створення резервного фонду у розмірі 15-20% від статутного капіталу для покриття непередбачених збитків та забезпечення фінансової стабільності» [35].

Практична реалізація стратегії управління власним капіталом здійснюється через систему конкретних заходів, що базуються на сучасних підходах до фінансового менеджменту. Формування політики розподілу прибутку передбачає щорічне визначення частки чистого прибутку з урахуванням рекомендацій НБУ щодо підтримання достатнього рівня капіталізації. Рекомендується розподіляти 70% чистого прибутку на розвиток бізнесу, 20% на формування резервів (враховуючи воєнні ризики) та 10% на потреби власника. Система фінансового планування повинна включати стрес-тестування стійкості власного капіталу до різних сценаріїв розвитку подій, включаючи військові ризики. За даними Державної служби статистики України, волатильність фінансових результатів підприємств значно зросла, що потребує більш консервативного підходу до планування власного капіталу.

Основними ризиками реалізації стратегії управління власним капіталом в сучасних умовах є не тільки традиційні фінансові ризики, але й специфічні воєнні ризики. Підприємства повинні «враховувати можливість прямих і непрямих збитків від військових дій» [35]. Для мінімізації цих ризиків рекомендується підтримувати підвищений резерв власного капіталу у розмірі 20-25% від поточних потреб, що перевищує традиційні нормативи мирного часу. Ефективне управління власним капіталом в сучасних умовах неможливе без комплексного аналізу та управління ризиками, які можуть негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства. Особливої уваги потребує оцінка специфічних ризиків, характерних для українського бізнес-середовища, включаючи воєнні ризики, високу волатильність економічних показників та регуляторну невизначеність. Систематична ідентифікація потенційних загроз та розробка превентивних заходів їх мінімізації є критично важливою для забезпечення стабільності власного капіталу ФОП «Корона» (табл. 3.5).

Ризики в управлінні власним капіталом ФОП «Корона» та заходи їх мінімізації

Тип ризику	Опис ризику	Ймовірність	Заходи мінімізації
Фінансовий ризик	Недостатність власних коштів для фінансування розвитку	Середня	Підтримання резерву 20-25% від потреб; диверсифікація джерел фінансування
Операційний ризик	Зниження рентабельності через неефективне використання капіталу	Низька	Щомісячний моніторинг КРІ; регулярний аналіз ефективності інвестицій
Ризик ліквідності	Втрата фінансової стійкості через надмірне вилучення прибутку	Низька	Дотримання лімітів на вилучення (максимум 10% прибутку)
Військовий ризик	Прямі та непрямі збитки від військових дій	Висока	Підвищені резерви до 20%; страхування майна; диверсифікація активів
Регуляторний ризик	Зміни в податковому та фінансовому законодавстві	Середня	Регулярний моніторинг змін; консультації з експертами; гнучкість стратегії
Інфляційний ризик	Знецінення реальної вартості власного капіталу	Висока	Індексація цільових показників; інвестування в реальні активи

Проведена оцінка ризиків показує необхідність підвищеної уваги до воєнних та інфляційних ризиків, які мають високу ймовірність реалізації в поточних умовах. Для забезпечення практичної реалізації розробленої стратегії управління власним капіталом з урахуванням виявлених ризиків необхідно деталізувати фінансові показники та часові параметри впровадження стратегічних заходів. Конкретизація фінансових планів дозволить забезпечити контрольованість процесу управління капіталом та досягнення поставлених стратегічних цілей.

Представлений фінансовий план демонструє реалістичність досягнення поставлених стратегічних цілей щодо зростання власного капіталу ФОП «Корона» на рівні 15% щорічно протягом п'ятирічного періоду. За умови дотримання запланованих пропорцій реінвестування прибутку та формування резервних фондів, власний капітал підприємства зросте з 700000 грн до

1410000 грн (табл. 3.6), що забезпечить потужну фінансову базу для подальшого розвитку бізнесу.

Таблиця 3.6

**Фінансовий план реалізації стратегії управління власним капіталом ФОП
«Корона»**

Рік	Власний капітал на початок, грн	Реінвестований прибуток, грн	Резервні фонди, грн	Власний капітал на кінець, грн	Темп зростання, %
2025	700 000	89 000	70 000	805 000	15,0
2026	805 000	102 000	90 000	925 000	14,9
2027	925 000	118 000	110 000	1 065 000	15,1
2028	1 065 000	136 000	130 000	1 225 000	15,0
2029	1 225 000	156 000	150 000	1 410 000	15,1

Розроблена стратегія управління власним капіталом ФОП «Корона» представляє собою комплексну систему управлінських рішень, адаптовану до специфіки сучасного українського бізнес-середовища та викликів воєнного стану. Стратегія базується на науково обґрунтованих принципах теорії структури капіталу Модільяні-Міллера, але враховує практичні реалії підвищених ризиків та необхідності формування додаткових резервів для забезпечення фінансової безпеки [41]. Впровадження запропонованої стратегії дозволить ФОП «Корона» підтримувати оптимальне співвідношення ефективності та безпеки використання власного капіталу, забезпечуючи стабільне зростання бізнесу навіть в умовах економічної нестабільності. Систематичний моніторинг ключових показників ефективності, своєчасна адаптація до змінюючих умов та дотримання принципів ризик-менеджменту створять надійну основу для довгострокового успіху підприємства та максимізації вартості власного капіталу.

Підвищення ефективності використання власного капіталу є ключовим завданням фінансового менеджменту, яке безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства та його здатність генерувати додаткову вартість для власників. Ефективність використання власного капіталу характеризується системою взаємопов'язаних показників, серед яких

найважливішими є рентабельність власного капіталу (ROE), оборотність капіталу та його структурна оптимізація.

Для ФОП «Корона» важливо враховувати специфіку малого бізнесу та обмеженість ресурсів при виборі пріоритетних напрямів підвищення ефективності.

За результатами проведеного моделювання встановлено, що при оптимальній структурі капіталу (70% власного капіталу) рентабельність власного капіталу ФОП «Корона» становить 18,1%. Цей показник перевищує середньогалузеві значення для малого бізнесу в Україні, проте має потенціал для подальшого підвищення. Коефіцієнт оборотності власного капіталу при поточному рівні доходів становить приблизно 2,86 (при припущенні річного доходу 2 000 000 грн та власному капіталі 700 000 грн). Аналіз структури використання власного капіталу показує, що основна частина коштів спрямовується на фінансування оборотних активів, що є типовим для торговельних та сервісних підприємств. Однак існують резерви оптимізації через покращення управління запасами, дебіторською заборгованістю та грошовими коштами.

Першим напрямом підвищення ефективності є оптимізація операційної діяльності через зростання рентабельності продажів. Це може бути досягнуто шляхом підвищення якості товарів або послуг, що дозволить встановлювати преміальні ціни, оптимізації асортиментної політики з фокусом на високомаржинальні позиції, впровадження програм лояльності клієнтів для збільшення частоти покупок. Важливим резервом є також оптимізація операційних витрат через автоматизацію бізнес-процесів, впровадження енергоефективних технологій та перегляд договорів з постачальниками.

Другим операційним напрямом є підвищення швидкості обороту активів через оптимізацію управління оборотним капіталом. Скорочення циклу обороту запасів на 10% може призвести до вивільнення значних фінансових ресурсів, які можуть бути реінвестовані у розвиток бізнесу. Стратегічні інвестиції у розвиток бізнесу можуть забезпечити довгострокове підвищення ефективності використання власного капіталу. Пріоритетними напрямами інвестування для

ФОП «Корона» є модернізація технологічної бази, що дозволить підвищити продуктивність праці та якість послуг, розширення географії діяльності або асортименту для збільшення ринкової частки, впровадження цифровізації бізнес-процесів для підвищення операційної ефективності. Важливим аспектом є оцінка інвестиційних проектів з точки зору їх впливу на рентабельність власного капіталу. Інвестиції повинні генерувати доходність, що перевищує поточний рівень ROE (18,1%), щоб забезпечити позитивний вплив на загальну ефективність використання капіталу. Рекомендується використовувати критерій мінімальної прийнятної доходності на рівні 20-22% для нових інвестиційних проектів.

Оптимізація структури капіталу може сприяти підвищенню ефективності через ефект фінансового важеля. Однак, враховуючи, що ФОП «Корона» вже має близьку до оптимальної структуру капіталу (70/30), резерви підвищення ефективності через зміну співвідношення власного та позикового капіталу є обмеженими. Більш перспективним є оптимізація структури власного капіталу через ефективне управління нерозподіленим прибутком. Стратегічне управління дивідендною політикою дозволяє балансувати між поточними потребами власника та довгостроковими інтересами розвитку бізнесу. Рекомендована пропорція реінвестування 70% чистого прибутку забезпечить достатні ресурси для зростання при збереженні мотивації власника. Додатковим фінансовим інструментом є оптимізація податкового планування в рамках чинного законодавства для максимізації чистого прибутку.

Впровадження сучасних систем управлінського обліку та контролю дозволить забезпечити прозорість використання власного капіталу та своєчасне виявлення неефективних напрямів інвестування. Розробка системи ключових показників ефективності (KPI) з щомісячним моніторингом створить основу для оперативного управління капіталом. Важливим є також впровадження бюджетування та планування руху грошових коштів для оптимізації фінансових потоків. Розвиток управлінських компетенцій власника ФОП через участь у спеціалізованих тренінгах та консультаціях з експертами сприятиме підвищенню якості фінансових рішень. Особливо актуальним є вивчення

сучасних підходів до управління ризиками в умовах невизначеності та волатильності українського бізнес-середовища.

Впровадження інноваційних рішень може забезпечити конкурентні переваги та підвищити ефективність використання власного капіталу. Цифровізація бізнес-процесів через впровадження CRM-систем, електронного документообігу та аналітичних платформ дозволить оптимізувати операційні витрати та підвищити якість обслуговування клієнтів. Розвиток електронної комерції та онлайн-каналів продажів може забезпечити доступ до нових ринків при відносно невеликих інвестиціях. Важливим напрямом є також екологічна модернізація бізнесу, що не тільки відповідає сучасним трендам сталого розвитку, але й може забезпечити економію ресурсів та доступ до "зелених" фінансових інструментів з пільговими умовами.

Для забезпечення ефективності впроваджуваних заходів необхідна система регулярного моніторингу та оцінки їх результатів. Рекомендується встановити цільові показники підвищення ROE до 22-25% протягом наступних трьох років через комплексну реалізацію запропонованих заходів. Щоквартальний аналіз динаміки ключових показників дозволить своєчасно корегувати стратегію та фокусуватися на найбільш ефективних напрямках. Система мотивації, пов'язана з досягненням цільових показників ефективності, стимулюватиме послідовну реалізацію заходів підвищення ефективності використання власного капіталу.

Комплексна реалізація запропонованих шляхів підвищення ефективності використання власного капіталу дозволить ФОП «Корона» не тільки покращити фінансові показники, але й забезпечити стійкі конкурентні переваги на ринку. Синергетичний ефект від одночасного впровадження операційних, інвестиційних, фінансових та управлінських заходів створить потужну основу для довгострокового зростання вартості підприємства та ефективності використання власного капіталу.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження механізмів формування та ефективного використання власного капіталу підприємства на прикладі ФОП «Корона» отримано комплекс теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій, що дозволяють зробити наступні висновки:

Власний капітал підприємства є багатофункціональною економічною категорією, що виступає основою фінансової стійкості та забезпечує довгострокову платоспроможність суб'єкта господарювання. Дослідження виявило вісім ключових функцій власного капіталу: стартова, фінансової стабільності, захисна, ліквідності та гнучкості, інвестиційна, корпоративного управління, ESG-відповідності та рекламна, що в комплексі забезпечують конкурентоспроможність підприємства.

Систематизація джерел формування власного капіталу дозволила виділити дві основні групи: внутрішні (реінвестований прибуток, амортизаційні відрахування, додаткові внутрішні резерви) та зовнішні (статутний капітал, додатковий вкладений капітал, капітал у дооцінках, безоплатно отримані активи). При цьому реінвестований прибуток залишається найважливішим внутрішнім джерелом зростання власного капіталу для малих підприємств.

Нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу в Україні характеризується багаторівневою системою, що включає конституційний, кодифікований, базовий законодавчий рівні та систему національних і міжнародних стандартів фінансової звітності. Оновлення 2025 року, включаючи НП(С)БО 1 та третє видання МСФЗ для МСП, вимагають адаптації методології обліку до сучасних вимог.

Аналіз структури та динаміки власного капіталу ФОП «Корона» виявив позитивні тенденції: зростання на 91,0 тис. грн. (15,2%) протягом 2024 року, досягнення обсягу 689,0 тис. грн. Найбільший вплив на зростання мав додатково внесений капітал (+60,0 тис. грн., 65,9% загального приросту) та реінвестований прибуток (+35,0 тис. грн., 38,5% приросту). Оцінка ефективності використання власного капіталу показала покращення ключових

показників: рентабельність власного капіталу зросла з 14,9% до 17,9% (+3,0 п.п.), що перевищує середньогалузеві значення (12-15%). Факторний аналіз за моделлю Дюпона виявив основний драйвер зростання - підвищення рентабельності продажів (+2,9 п.п. впливу). Діагностика фінансової стійкості виявила збалансований стан підприємства: коефіцієнт автономії становить 41,8%, що відповідає стандартам малого бізнесу. Показники ліквідності знаходяться в межах нормативних значень, зокрема коефіцієнт абсолютної ліквідності покращився до 0,23, що створює позитивний буфер для термінових платежів.

Моделювання оптимальної структури капіталу визначило, що найефективнішим для ФОП «Корона» є співвідношення 70% власного та 30% позикового капіталу, що забезпечує мінімізацію середньозваженої вартості капіталу до 20,10% при збереженні прийнятного рівня фінансового ризику (коефіцієнт покриття відсотків 4,44). Розроблена комплексна стратегія управління власним капіталом включає систему ключових показників ефективності (KPI) з цільовими значеннями: ROE = 18-22%, коефіцієнт автономії = 0,65-0,75, темп зростання власного капіталу $\geq 15\%$ щорічно. Стратегія передбачає реінвестування 60-70% чистого прибутку та формування резервних фондів у розмірі 15-20% від статутного капіталу.

Визначені шляхи підвищення ефективності використання власного капіталу об'єднані у чотири напрями: операційна оптимізація (підвищення рентабельності продажів), стратегічні інвестиції (модернізація технологічної бази), фінансова оптимізація (управління дивідендною політикою) та інноваційні рішення (цифровізація бізнес-процесів). Комплексна реалізація цих заходів дозволить досягти цільового ROE на рівні 22-25%. Враховуючи специфіку ведення бізнесу в умовах воєнного стану, розроблено адаптовану методику оцінки ефективності власного капіталу, яка включає коригування на воєнні та кіберризики. Рекомендовано формування резерву на воєнні ризики у розмірі 5-10% від власного капіталу та резерву на кіберризики у розмірі 2-3% від виручки.

Скоригована модель оцінки фінансової стійкості з урахуванням цифрових активів та спеціальних резервів показує більш оптимістичну картину: скоригований показник автономії становить 51,2%, що наближається до рекомендованого рівня 50%.

Науковий внесок дослідження полягає в удосконаленні теоретичних положень щодо функцій власного капіталу з урахуванням ESG-факторів, розробці адаптованої методики оцінки ефективності в умовах воєнних ризиків та обґрунтуванні системи КРІ для малих підприємств.

Практична значущість підтверджується можливістю використання розроблених рекомендацій підприємцями для оптимізації капітальної структури, фінансовими консультантами при розробці стратегій управління, а також у навчальному процесі з дисциплін фінансового менеджменту.

Проведене дослідження окреслює перспективні напрями для подальшого наукового пошуку:

- розробка галузево-специфічних моделей оптимізації структури капіталу;
- дослідження впливу ESG-факторів на вартість та ефективність власного капіталу;
- створення цифрових інструментів автоматизованого управління капіталом для малих підприємств;
- вивчення особливостей управління власним капіталом в умовах післявоєнної реконструкції економіки.

Дослідження підтвердило гіпотезу про можливість суттєвого підвищення ефективності використання власного капіталу малих підприємств через застосування науково обґрунтованих методів управління. ФОП «Корона» має потенціал для досягнення цільових показників ефективності при дотриманні розроблених рекомендацій щодо оптимізації структури капіталу, впровадження системи КРІ-моніторингу та реалізації стратегії збалансованого розвитку. Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення для розвитку вітчизняної науки фінансового менеджменту та можуть бути використані для вдосконалення механізмів управління власним капіталом підприємств малого бізнесу в умовах сучасних викликів української економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
6. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
9. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73 (редакція від 06.03.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»: наказ Мінфіну від 31.03.1999 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99>
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати": наказ Мінфіну від 31.03.1999 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>
12. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Мінфіну від 25.06.2013 № 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1141-13>

13. Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: розпорядження КМУ від 24.10.2007 № 911-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-standards>
15. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 16 «Основні засоби». URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-standards>
16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-standards>
17. МСФЗ для малих та середніх підприємств (третє видання, 2025). URL: <https://mof.gov.ua/uk/international-standards>
18. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2019. 592 с.
19. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2021. 554 с.
20. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. 8-ме вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2019. 552 с.
21. Партин Г.О., Селюченко Н. Є. Фінанси підприємств: підручник. Львів: Львівська політехніка, 2019. 332 с.
22. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 520 с.
23. Стратегічне фінансове планування діяльності підприємства / О. О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. Київ: КНЕУ, 2020. 458 с.
24. Фінансовий менеджмент: підручник / За ред. О.В. Кнейслер. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 412 с.
25. Савчук В. П. Управління фінансами підприємства. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Кондор, 2020. 600 с.
26. Формування та використання власного капіталу підприємства / О. М. Гончаренко, Н. В. Касьянова. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 268 с.

27. Подольська В. А. Реінвестиції як джерело фінансування розвитку підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. № 3. С. 185-192.
28. ESG-звітність: світовий досвід та українські реалії / За ред. О. В. Павленко. Київ: УБС НБУ, 2021. 210 с.
29. ESG-фінансування в Україні: можливості та виклики / За ред. О. В. Лазаренко. Київ: УБС НБУ, 2021. 156 с.
30. Антикризове управління підприємством: теорія і практика / За ред. С. С. Гринкевич. Львів: Магнолія 2006, 2020. 448 с.
31. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. Київ: КНЕУ, 2019. 592 с.
32. Іваненко В. М. Курс економічного аналізу: навч. посібник. Київ: Знання-Прес, 2020. 207 с.
33. Особливості бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану / За ред. Л. Г. Ловінської. Київ: ДННУ «Академія фінансового управління», 2023. 248 с.
34. Олійник О. В. Система контролю якості фінансової звітності в Україні. Київ: КНЕУ, 2022. 356 с.
35. Кнейслер О., Квасовський О., Костецький В., Кнейслер Е. Вплив воєнних ризиків на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 1. С. 145-167.
36. Звіт про фінансову стабільність / Національний банк України. Київ: НБУ, 2023. 89 с.
37. Макроекономічний огляд України. Kyiv School of Economics. 2024. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/kse-presents-macro-outlook-for-ukraine/>
38. Статистичні дані щодо діяльності малих підприємств в Україні. Державна служба статистики України. 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
39. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. наказом Мінфіну від 28.03.2013 № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-13>

41. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку: наказ Мінфіну від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
42. Modigliani F., Miller M. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *The American Economic Review*. 1958. Vol. 48. No. 3. P. 261-297.
43. Myers S.C. The Capital Structure Puzzle. *Journal of Finance*. 1984. Vol. 39. No. 3. P. 574-592.
44. Ross S.A., Westerfield R.W., Jaffe J. Corporate Finance. 12th ed. New York: McGraw-Hill Education, 2019. 896 p.
44. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/>
45. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
46. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
47. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
48. Правове регулювання корпоративних відносин в Україні / За ред. В.А. Васильєвої. Харків: Право, 2023. 412 с.
51. Любар О. О. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7835>
52. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України: постанова НБУ від 11.06.2018 № 64. URL: <https://bank.gov.ua/>
53. Заслуцький М. П., Квасовський О. Р. Управління власним капіталом підприємства в умовах воєнних ризиків та цифрової трансформації. *Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки: збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (6 червня 2025 р., м. Свалява). Свалява, 2025. С. 165-168.

54. Заслуцький М. П., Квасовський О. Р. Управління власним капіталом малого підприємництва в умовах воєнних ризиків: діагностика та стратегічні напрями розвитку. *Global trends in science and education: Proceedings of the 9th International scientific and practical conference*. SPC «Sci-conf.com.ua». Kyiv, Ukraine. 2025. P. 548-553.